

Harde fakta

OM MINERALNÆRINGEN

MINERALSTATISTIKK 2019

Harde fakta

OM MINERALNÆRINGEN

MINERALSTATISTIKK 2019

Innhold

Harde fakta om fortsatt potensial.....	2
Sammendrag.....	4
Bakgrunn og metode.....	6
Omsetning og uttak.....	8
■ Byggeråstoff.....	13
■ Industrimineraler.....	19
■ Metallisk malm.....	23
■ Naturstein.....	27
■ Energimineraler.....	33
Eksport.....	36
Verdiskaping og sysselsetting.....	40
Leting og undersøkelser.....	44
Grunneieravgift for byggeråstoff.....	46
Investeringer.....	47
Miljø og bærekraft.....	48
Opprydding og sikring.....	52
Tabeller.....	54
Referanser.....	59

Harde fakta om fortsatt potensial

Årets *Harde fakta* publiseres noe senere enn vanlig, som følge av covid-19 situasjonen og utsatt frist for driftsrapportering i år. Vi har heller ikke fulgt opp med sanksjoner like omfattende som tidligere år av samme grunn. Det er positivt å registrere at årets rapportering har gått lettere og datakvaliteten vurderes å være like god som tidligere år. Det vitner om en langt mer moden og ansvarsbevisst næring enn kun for noen få år tilbake. Vi opplever også at dette gjenspeiles gjennom kvaliteten på søknader om driftskonsesjon som vi mottar, og gjennom bransjens eget bærekraftarbeid med TSM (*Towards Sustainable Mining*).

Utviklingen er positiv også med tanke på økt omsetning. Næringen rapporterer om en reell økning i omsetningen på 4,4 % (KPI justert) fra 2018, og eksportverdien økte med hele 14,5 % i 2019. Særlig har omsetningsverdien for metaller økt betydelig, til tross for at vi enda ikke har sett effekten av de

nye gruveprosjektene som har fått driftskonsesjon de siste årene. Byggeråstoff fortsetter å øke, både i omsetning og tonnasje.

Samtidig bekrefter årets *Harde fakta* nok en gang at mineralnæringen er liten i Norsk økonomi. Viktigheten av tilgang til mineraler i samfunnet er etter hvert blitt godt kjent, og næringen fremheves ofte å være viktig for verdiskaping og sysselsetting i distriktene. Det er derfor grunn til bekymring når det er rapportert om en nedgang i leteaktiviteten fra 2018 til 2019. Nedgangen omfatter både investering i undersøkelsesarbeid og i antall tildelte undersøkelsesretter i 2019. Incentiver for økt aktivitet og mekanismer som bidrar til at mineralfunn utvikles til industrielle prosjekter er etterspurt. I arbeidet med revisjon av mineralloven, vil dette være viktige forhold å vurdere.

Det er også viktig å ta med i betraktning at *Harde fakta* kun omfatter primærproduksjon. Vi vet at

mineraler inngår som sentrale råvarer og innsatsfaktorer i svært mange produkter og bransjer. I år har vi fått utført en første analyse av ringvirkningene fra mineralnæringen. Den viser at hvert årsverk i bergindustrien genererer i underkant av 1 årsverk i andre næringer. Dette vil vi se nærmere på, og utvide med egne analyser av verdiskaping nå som vi begynner å ha gode tidsserier etter omleggingen av statistikken.

Vi er inne i en spesiell tid som krever stor omstillings- evne og fleksibilitet. Det gjelder også for bærekraftig utvinning av mineraler. Arbeidet er kommet godt i gang i både forvaltningen og i næringen. Vi har betydelige verdier i bakken – og ønsket om å skape ny næringsaktivitet er der. Vi kan fortsatt trygt si at mineralnæringen har et potensiale.

Randi Skirstad Grini

Randi Skirstad Grini, direktør

En langt mer moden og ansvarsbevisst næring enn kun for noen få år tilbake.

Sammendrag

Det ble omsatt mineralske råstoff for 11,6 milliarder kroner i 2019. Det er en nominell økning på 6,7 % sammenlignet med 2018. Justert for KPI er økningen på 4,4 %.

Det er solgt nær 111 millioner tonn mineralske råstoff i 2019, som er en økning på 3,3 %. Eksportverdien på 5 milliarder utgjør 43 % av omsetningen.

Omsetningsverdien av byggeråstoff var 7,2 milliarder kroner, 62 % av den totale omsetningen. Det er en reell økning på 3,6 % fra 2018. Omsetningsverdien for metallisk malm har økt med 27 %. Det har også vært en liten økning i omsetningsverdien for naturstein, mens det var en nedgang i for industrimineraler og energimineraler.

Mineralnæringen sysselsatte 4 558 årsverk i 2019. Det er på samme nivå som i 2018.

60 % av foretakene hadde liten omsetning, og disse står for kun 1,3 % av den totale omsetningen i næringen. I motsatt ende av skalaen har vi 10 % av foretakene med størst omsetning, som står for nærmere 85 % av den totale omsetningen.

Virksomheter med pågående drift gjennomførte undersøkelser for 51 millioner kroner i 2019. Det er på samme nivå som 2018. I områder uten pågående drift ble det utført undersøkelser for 28 millioner kroner

i 2019. Dette er en nedgang på 37 % sammenlignet med 2018. I 2019 tildelte DMF 217 undersøkelsesretter til statens mineraler, mot 357 i 2018.

Utførte investeringer i bergverksnæringen er økende for andre år på rad. Investeringene var på 2 milliarder i 2019, mot 1,3 milliarder i 2018, ifølge SSB.

Det er solgt nær
111 millioner tonn
mineralske råstoff i 2019,
til en omsetningsverdi på
11,6 milliarder kroner.

Bakgrunn og metode

Den årlige driftsrapporteringen fra næringen danner grunnlaget for *Harde fakta – mineralstatistikk for 2019*. Mineralstatistikken inneholder også enkelte analyser med statistisk materiale fra andre kilder.

Tallgrunnlaget for mineralstatistikk for 2019 er driftsrapporter for 1 439 uttak fra 944 foretak. Av disse har 394 uttak rapportert at de ikke har hatt produksjon eller salg. For å lette byrdene på næringslivet som følge av covid-19 pandemien, ble fristen for driftsrapporteringen i vår utsatt til 1. mai og DMF har valgt å ikke følge opp med sanksjoner i samme grad som tidligere år. Svarprosenten vurderes ikke å være vesentlig påvirket av dette, men statistikken publiseres noe senere enn vanlig.

Vi har brukt nye kommune- og fylkesinndelinger i statistikken for 2019, selv om flere sammenslåinger ikke var gjeldende før årsskiftet 2019/2020.

KONFIDENSIALITET

Et viktig prinsipp når det gjelder datainnhenting og -behandling er at forretningssensitiv informasjon skal behandles konfidensielt. Data fra enkeltbedrifter skal ikke framkomme i statistikken uten etter særskilt avtale med bedriften. For produktgrupper der det er færre enn tre aktører, offentliggjør vi derfor ikke detaljert produksjon- og salgsdata.

Det er to aktører som har kontinuerlig produksjon av metallisk malm. Det er derfor kun presentert overordnede tall i mineralstatistikken. Produksjonsdata for metallisk malm er inkludert i «annet»-kategorien under industrimineraler i tabell 1. Det samme gjelder for industrimineralene nikkell, dolomitt, feltspat, grafitt, nefelinsyenitt og olivin.

TIDSSERIER

Mineralstatistikk for 2019 inkluderer enkelte faste tidsserier for de siste 10 årene. Statistikken er basert på nominelle verdier, men tidsseriene for solgte tonn og omsetning viser graf både for nominell og reell omsetningsverdi. Reell verdi er justert for inflasjon/prisvekst etter KPI (Konsumprisindeksen fra SSB), og oppgis i 2015-kroner.

TALL OG DATA FRA ANDRE KILDER

Der hvor datagrunnlaget er hentet fra andre kilder, er dette oppgitt særskilt. Statistisk materiale fra SSB er brukt i enkelte analyser. Privatfinansierte undersøkelseskostnader er ikke en del av den lovpålagte rapporteringen til DMF, og er derfor rapportert på frivillig basis fra virksomhetene. Tall for kartlegging finansiert av det offentlige er innhentet fra NGU.

KVALITETSSIKRING AV INNRAPPORTERTE TALL

Tallgrunnlaget fra driftsrapporteringen gjennomgår både statistisk og manuell kvalitetssikring. Hvis våre kontroller identifiserer mulige feil i rapporterte data, gjør vi nærmere undersøkelser og feil blir korrigert. Avvikende verdier er filtrert ut for å gi realistiske gjennomsnittsverdier.

Innrapporteringen som gjelder byggeråstoff og naturstein synes å skape noen utfordringer. Enkelte rapporterer på «feil» produkttype, noe som mest sannsynlig skyldes ulike produktbetegnelser i bransjen og fagmiljøet. Dette kan gi variasjon i resultater i statistikken fra år til år.

Mineralloven skiller mellom grunneiers og statens mineraler. Statens mineraler utgjør alle metaller med egenvekt 5 gram/cm³ eller høyere.

Grunneiers mineraler er alle andre mineraler som ikke eies av staten. Eksempler på dette er: industrimineraler, naturstein og byggeråstoffer.

Omsetning og uttak

Omsetningen av mineralske råstoff i 2019 har økt med 4,4 % (KPI-justert) fra 2018, og har en samlet verdi på 11,6 milliarder kroner. Det er innenfor metallisk malm det er størst prosentvis økning i omsetning fra 2018 til 2019, med en økning på 27 %.

Total omsetning fra mineralproduksjon, fordelt på de fem råstoffgruppene byggeråstoff, industrimineraler, metalliske malmer, naturstein og energimineraler er vist i figur 1 og 2.

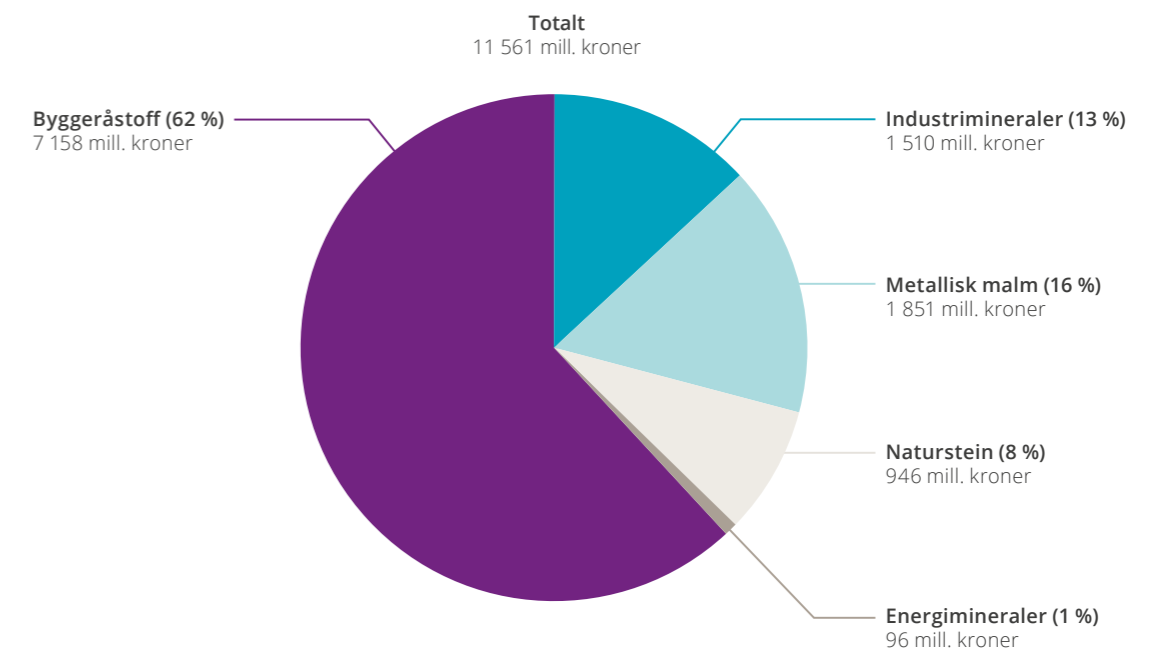
Produksjon av byggeråstoff er en betydelig og viktig næring i Norge, og står for 62 % av den totale omset-

ningen i mineralnæringen i 2019. Det ble omsatt byggeråstoff for nesten 7,2 milliarder kroner i 2019. Det er en reelløkning på 3,6 % sammenlignet med 2018. Solgte tonn byggeråstoff har økt med 4,8 % fra 2018.

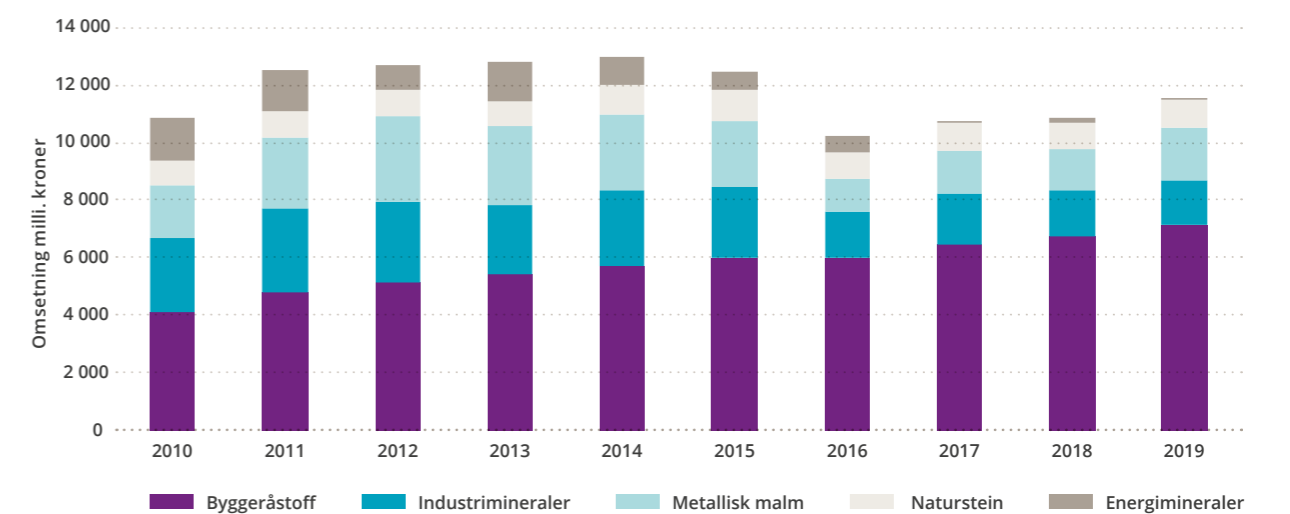
Både omsetningsverdi og solgte tonn for naturstein har økt fra 2018 til 2019. Det var også en økning i omsetningsverdi for metallisk malm, men en liten nedgang i solgte tonn. For industrimineraler og energimineraler var det en nedgang både i omsetningsverdi og solgte tonn fra 2018 til 2019.

Omsetningen av mineralske råstoff i 2019 har økt med 4,4 % (KPI-justert) fra 2018, og har en samlet verdi på 11,6 mrd. kroner.

Figur 1 Omsetning for de fem råstoffgruppene i 2019

Figur 2 Omsetning per år fordelt på råstoffgruppe siste ti år

Rogaland er fortsatt fylket med størst total omsetning av mineraler i 2019, også etter fylkes-sammenslåingene. Deretter følger Nordland, Viken og Vestland. Disse fire fylkene sto for nær 60 % av den samlede omsetningen av mineraler i Norge i 2019. Figur 3 viser den geografiske fordelingen av omsetningen av mineraler i Norge.

BYGGERÅSTOFF

Byggeråstoff ble produsert i alle fylker i 2019, hvorav Rogaland hadde størst omsetning. Som figur 4 viser, har det vært en jevn økning i både omsetning og antall solgte tonn de siste 4 årene.

Totalt går 29 % av solgte tonn byggeråstoff til eksport. Rogaland og Vestland står for 93 % av samlet solgte tonn byggeråstoff som går til eksport. Viken er fylket som har størst omsetning av byggeråstoff til innenlandsmarkedet, etterfulgt av Innlandet og Trøndelag.

INDUSTRIMINERALER

Industrimineraler ble produsert i 7 fylker i 2019. Troms og Finnmark hadde størst omsetning av industrimineraler, etterfulgt av Møre og Romsdal og Nordland. 31 % av solgte tonn gikk til eksport. Møre og Romsdal og Troms og Finnmark dominerer eksportmarkedet for industrimineraler, og sto for 86 % av samlet eksportverdi av industrimineraler.

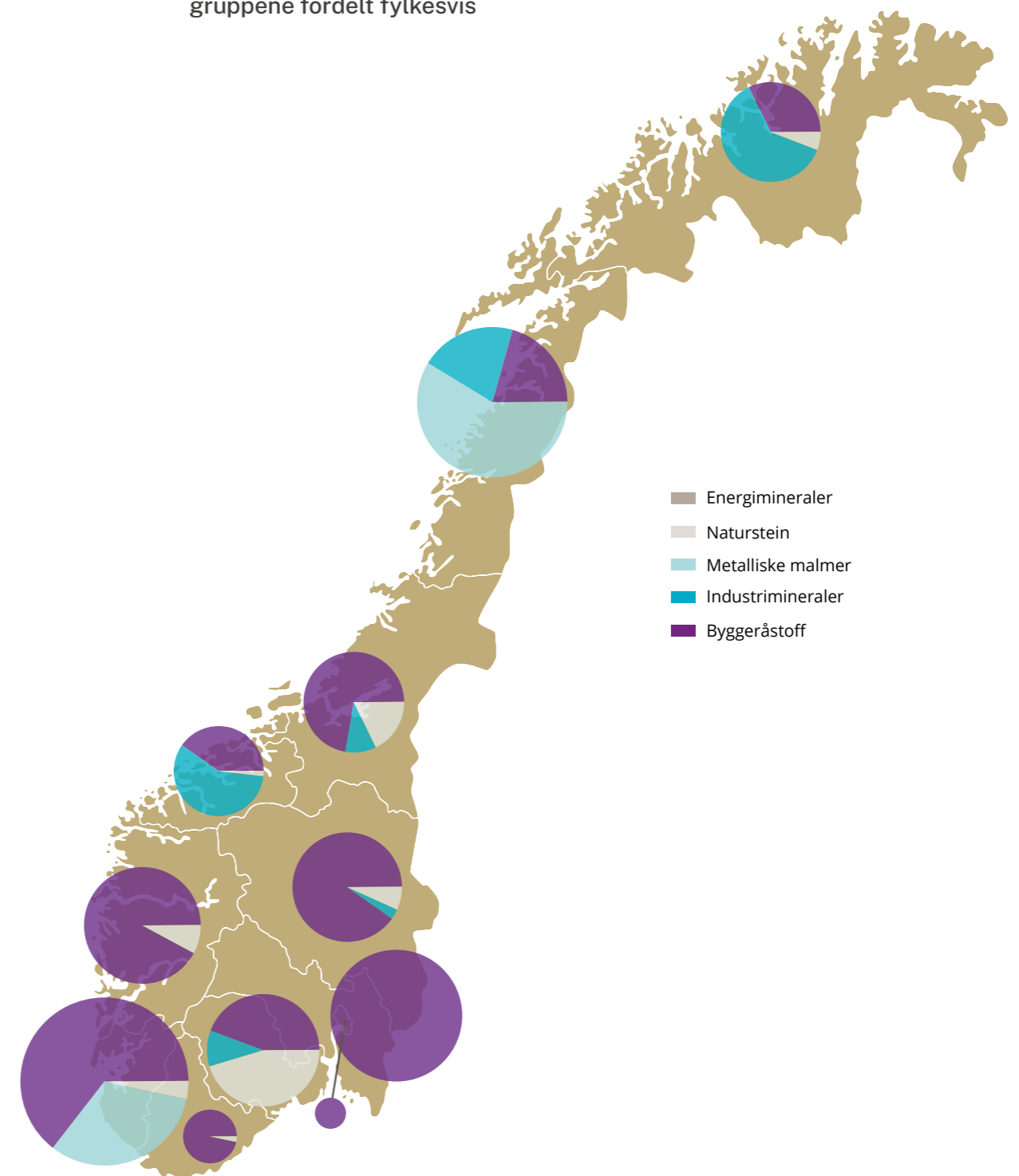
METALLISKE MALMER

Metalliske malmer ble kun produsert i Rogaland og Nordland, og produksjonen gikk hovedsaklig til eksport.

NATURSTEIN

Naturstein ble produsert i alle fylker bortsett fra Oslo. Det er i Vestfold og Telemark omsetningen av naturstein er størst. 57 % av omsetningsverdien gikk til eksport i 2019, hvor Vestfold og Telemark sto for 86 % av samlet eksportverdi for naturstein.

Figur 3 Total omsetning for de fem råstoff-gruppene fordelt fylkesvis

Byggeråstoff

HARDT FAKTUM

Omsetningen av byggeråstoff utgjør 62 % av den totale omsetningen av mineraler i Norge.

Det ble eksportert byggeråstoff for 1,8 milliarder kroner i 2019.

Byggeråstoff

Byggeråstoff er fellesbenevnelsen på mineraliske råstoff som i første rekke brukes til bygge- og anleggsformål. Det skilles mellom uttak fra knust fjell og løsmasser. Sand og grus tas ut fra løsmasser, mens pukk tas ut ved sprengning og knusing av fjell eller grov grus.

Figur 4 viser omsetning og solgte tonn masser av byggeråstoff siste 10 år. I figuren er sand/grus slått sammen med knust fjell fram til 2016.

SOLGTE TONN

Totalt ble det solgt 98 millioner tonn byggeråstoff i 2019, en økning på 5 % fra 2018. Av dette ble det solgt 84 millioner tonn knust fjell og 14 millioner tonn løsmasser.

Tallene fra driftsrapportene viser en jevn økning av solgte tonn byggeråstoff de siste fem årene. Som vi ser av figuren har forbruket av knust fjell økt, mens solgte tonn av sand/grus har vært stabilt de siste tre årene. Knust fjell kan i utgangspunktet benyttes til samme formål som naturlig sand, grus og stein, men er vanligvis dyrere å produsere. Økt salg av knust

fjell skyldes dels at sand/grus er mangelvare mange steder og dels at knust fjell kan gi et mer ensartet materiale og forutsigbar kvalitet enn naturlig sand/grus.

De viktigste forbrukerne av sand, grus og pukk er bygge- og anleggsbransjen. Tabell 8 viser fylkesvis oversikt over bruksområder for byggeråstoff i Norge. Av totalt solgte tonn går 41 % til vei, 17 % til veidekke, nesten 17 % til betong og 26 % til ulike andre formål.

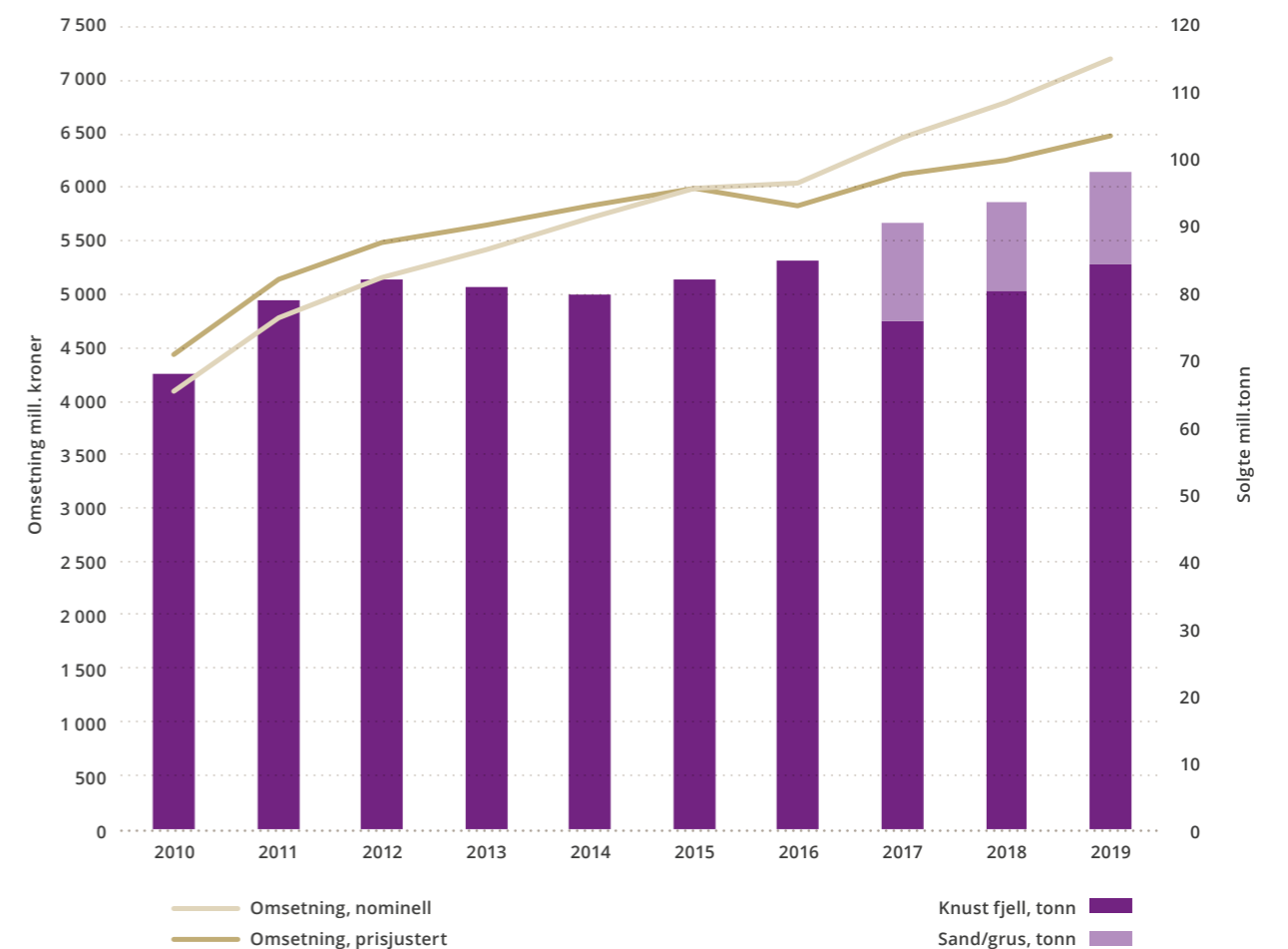
29 % av solgte tonn byggeråstoffet går til eksport. Det antas at eksporten i hovedsak gjelder byggeråstoff hvor det er særskilte krav til kvalitet.

OMSETNING

Det ble omsatt byggeråstoff for 7,2 milliarder kroner i 2019, som utgjør 62 % av den totale omsetningen i mineralnæringen i Norge. Av dette er 1,8 milliarder kroner omsetning fra eksport.

KPI-justert har omsetningen for byggeråstoff steget med 3,6 % fra 2018 til 2019, og 8,2 % siden 2015.

Figur 4 Omsetning og tonn solgte masser av byggeråstoff siste ti år

Omsetning og solgte tonn masser av byggeråstoff siste 10 år. I figuren er sand/grus slått sammen med knust fjell fram til 2016.

85 % av alt
byggeråstoff
transporteres
på bil.

Gjennomsnittlig pris for byggeråstoff var 73 kroner per tonn totalt sett i 2019. Gjennomsnittlig salgspris per uttak varierer fra 40 til over 200 kroner per tonn. Et uttak kan selge flere ulike typer byggeråstoff med ulike kvaliteter og ulik grad av bearbeiding, og disse forskjellene reflekteres i prisene.

Det er flere forhold som påvirker prisen. De råstoffressursene som er lettest tilgjengelige tas ut først. Etter hvert som bynære uttak tømmes, vil det bli økende avstand mellom uttak og marked. Videre kan det bli utfordringer med lokal tilgang av enkelte kvaliteter av byggeråstoffer.

Byggeråstoff transporteres i hovedsak med bil innenlands, og fra tabell 9 ser vi at 85 % av byggeråstoffet transporteres på bil, mens 15 % transporteres med båt. Byggeråstoff som eksporteres blir i all hovedsak transportert med båt, og produseres i hovedsak ved kystnære uttak. Om transportkostnader er inkludert i prisen eller kommer i tillegg varier, og dette påvirker prisen på råstoffet. I driftsrapporten spør vi etter pris FOB, men det er noe usikkerhet om dette rapporteres korrekt.

TILGANG PÅ BYGGERÅSTOFF

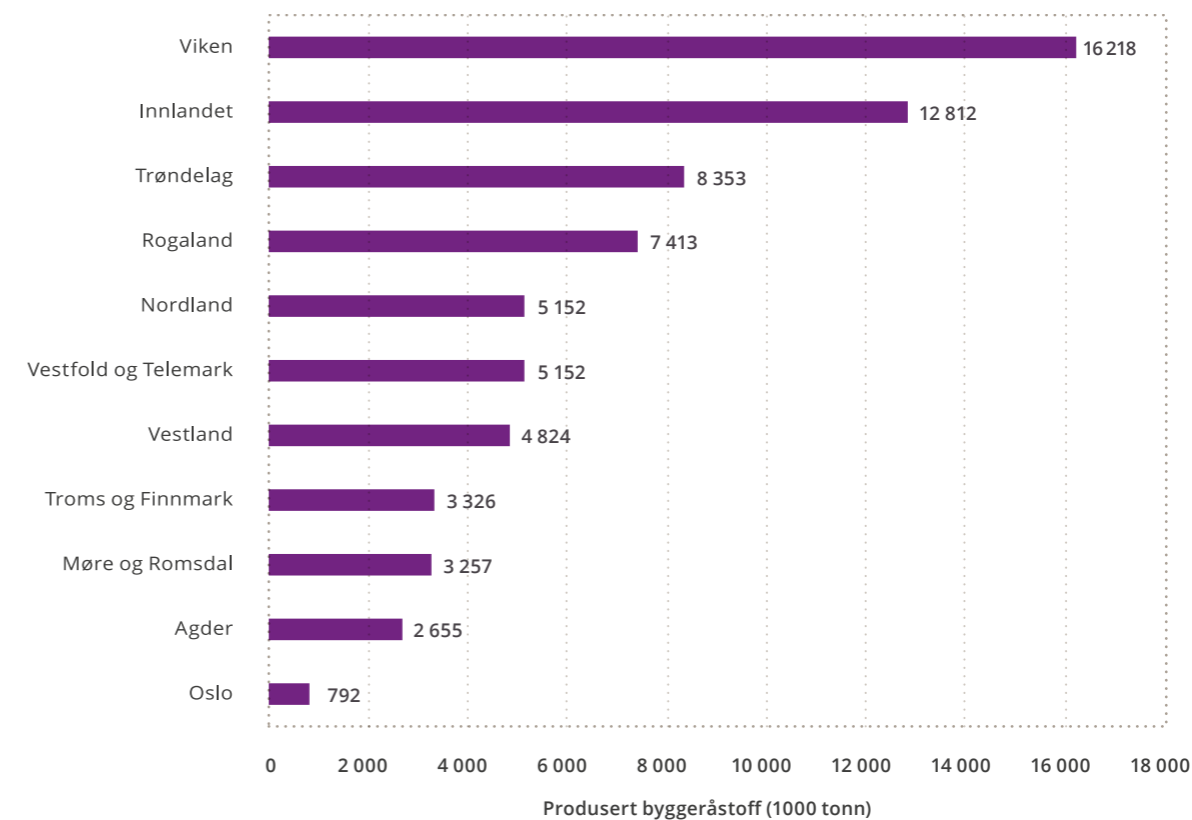
Som vi ser fra figur 5, hadde Oslo en produksjon på 792 000 tonn byggeråstoff i 2019. Etterspørselen etter byggeråstoff i Oslo er vesentlig høyere enn det som tas ut. Foreløpig er det tilgjengelige ressurser av byggeråstoff i nærliggende kommuner, men etter hvert må det forventes økte avstander mellom tilbydere av byggeråstoff og de som etterspør byggeråstoff. Dette vil innebære økt trafikkbelastning, mer støy, økt luftforurensning og høyere kostnader.

Store utbygginger og samferdselsprosjektene rundt Oslo-regionen vil derimot medføre overskuddsmasser. Pågående prosjekter ser på muligheten til å gjenvinne og bruke om igjen en del av disse overskuddsmassene som erstatning for uttak av jomfruelige masser, og dermed forlenge levetiden på tilgjengelige ressurser lokalt.

IKKE-KONSESJONSPLIKTIGE UTTAK

Det blir tatt ut store volum fast fjell i forbindelse med infrastrukturprosjekter, som knuses og brukes som byggeråstoff. Disse uttakene er ikke konsesjons- eller rapporteringspliktige, og inngår derfor ikke i mineralstatistikken. DMF har tidligere estimert at slike uttak utgjør minst 30 millioner tonn fast fjell per år frem til 2029. ⁽¹⁾

Figur 5 Produsert byggeråstoff til innenlandsmarkedet

Mengde byggeråstoff solgt til innenlandsmarkedet per fylke i 2019.

Industri-mineraler

HARDT FAKTUM

Kalk er et industri-mineral med mange bruksområder. Her ser vi hvit marmor fra et historisk kalkbrudd.

Industrimineralene med høyest omsetning i 2019 var kalkstein, nefelinsyenitt og olivin.

Industrimineraler

Industrimineraler er et felles navn for mineraler og bergarter som brukes i industrien på grunn av sine fysiske eller kjemiske ikke-metalliske egenskaper.

I Norge har vi produksjon av dolomitt, feltspat, grafitt, kalkstein, kvarts/kvartsitt, nefelinsyenitt og olivin. Industrimineraler brukes bl.a. i produksjon av papir, keramikk, stål, sement, glass og maling.

Figur 6 viser omsetning og solgte tonn masser av industrimineraler siste 10 år.

SOLGTE TONN

Totalt ble det solgt 9,2 millioner tonn industrimineraler i 2019. Det er en nedgang på 11 % sammenlignet med 2018. Det er grafitt, kvarts/kvartsitt og olivin som har hatt den største nedgangen i solgte tonn.

31 % av produksjonen av industrimineraler eksporteres. Nesten all produksjon av grafitt, nefelinsyenitt og olivin går til eksport, mens kalkstein og kvarts/kvartsitt i hovedsak selges på innenlandsmarkedet.

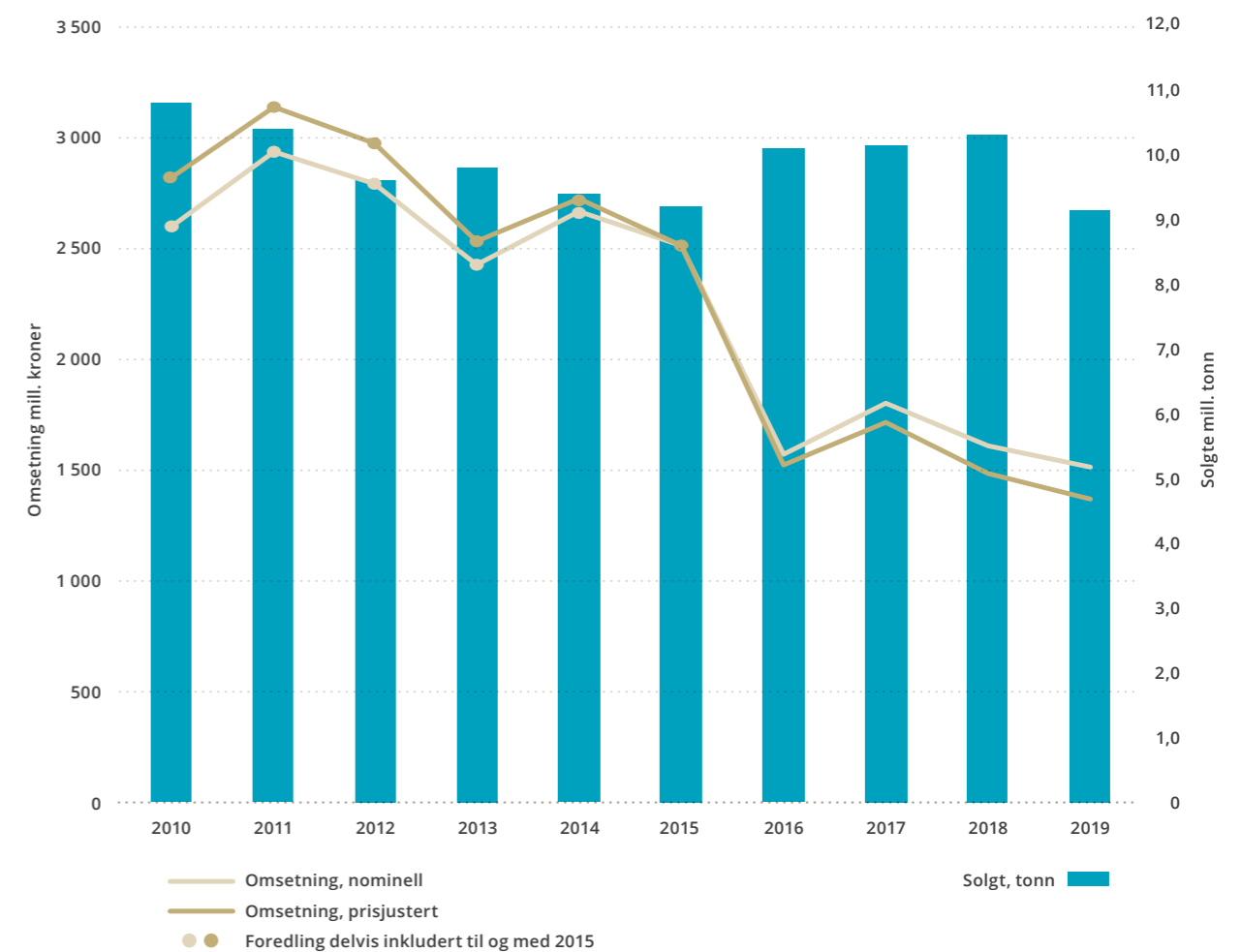
OMSETNING

Det ble omsatt industrimineraler for 1,5 milliarder kroner i 2019, noe som er en nedgang på 6 % sammenlignet med 2018. Nedgangen synes å være jevnt fordelt på innenlandsmarkedet og eksportmarkedet.

Prisen på industrimineraler er i stor grad en forhandlingssak mellom den enkelte produsent og kunde, og er i liten grad offentlig. KPI-justert er omsetning redusert med 8 % fra 2018 til 2019. De tre industrimineralene med høyest omsetning i 2019 er kalkstein, nefelinsyenitt og olivin. Til sammen står disse for 72 % av omsetningen av industrimineraler.

Innenfor de fleste mineralgruppene er Norge en liten aktør, men det er områder hvor Norge er ledende. Om lag 50 % av verdens olivinproduksjon kommer fra Norge. Sibelco Nordic AS er en av de største produsentene av nefelinsyenitt i verden, og OMYA Hustadmarmor AS er en av verdens største produsenter av kalkslurry. OMYA Hustadmarmor AS sin produksjon er ikke inkludert i *Harde fakta*, da dette er foredling av råstoff som utvinnes andre steder.

Figur 6 Omsetning og tonn solgte masser av industrimineraler siste ti år

Omsetning som følge av foredling er delvis inkludert i tallgrunnlaget til og med 2015. Dette tilsvarer en omsetning på drøyt 1 milliard kroner, og er tatt ut av statistikken fra og med 2016.

Metallisk malm

HARDT FAKTUM

Omsetningsverdien for metalliske malmer har økt med 30 % fra 2018 til 2019. Bildet viser båndet jernmalm fra Syd-Varanger.

KPI-justert har omsetning av metalliske malmer steget med 27 % fra 2018 til 2019.

Metallisk malm

Metalliske malmer er mineraler med egenvekt over 5 g/cm³ og er definert som statens mineraler i mineralloven. Per i dag produseres det i all hovedsak jern og ilmenitt, og noe nikkel i Norge. I tillegg produseres det en liten mengde molybden.

De fleste metallpriser er styrt av tilbud og etterspørsel og er notert på metallbørsen i London (LME). Prisene på våre metalliske malmer er dermed sensitive for markeds-situasjonen, internasjonale konjunkturer og råvare-tilgangen på verdensbasis. Andre faktorer som tollsatser, endring i handelsavtaler og politikk påvirker også pris og etterspørsel. Prisforutsigbarhet er avgjørende hvis større investeringer skal forsvares. Etter at mineralloven trådte i kraft i 2010, er det tildelt driftskonsesjon til tre nye gruve-prosjekter hvor det planlegges produksjon av metallisk malm. Det er gjenåpning av Sydvaranger gruve for produksjon av jernmalm, Nussirs kobbergruve i Kvalsund og Engebøprosjektet som skal utvinne titanrik eklogitt. Ingen av disse prosjektene ble satt i produksjon i 2019.

I 2019 var det kun to aktører med kontinuerlig produksjon av metalliske malmer i Norge. Rana Gruber AS og Titania AS. Figur 7 viser omsetning og solgte tonn av metalliske malmer siste 10 år.

SOLGTE TONN

Det ble solgt ca. 2,2 millioner tonn metallisk malm både i 2018 og 2019.

Mineraler er ikke-fornybare ressurser, og høy etterspørsel gjør at den globale mineralindustrien etter hvert vil måtte ta i bruk forekomster med stadig lavere metallinnhold og mer utfordrende beliggenhet.

OMSETNING

Det ble solgt metalliske malmer for 1 851 millioner kroner i 2019, mesteparten av dette var eksport. Omsetningen av metalliske malmer utgjør 13 % av den totale omsetningen i mineralnæringen. KPI-justert har omsetning steget med 27 % fra 2018 til 2019.

Som vi ser av figur 7 var det et kraftig fall i omsetning og solgte tonn metallisk malm fra 2015 til 2016. Råvareprisen gikk ned i 2014 og 2015, og ga en nedgang i omsetningen på 15 %. Konkursen ved Sydvaranger Gruve i november 2015, fikk utslag i statistikken for 2016. Fra og med 2016 har det vært en relativt stabil produksjon av metalliske malmer, mens omsetningen har økt.

Figur 7 Omsetning og tonn solgte masser av metalliske malmer siste ti år

Naturstein

HARDT FAKTUM

Råstoffgruppen naturstein inkluderer blokkstein, skifer og murestein.

Det ble omsatt naturstein for 946 millioner kroner i 2019. Det er en økning på 2,5 % fra 2018.

Naturstein

Naturstein er en betegnelse på bergarter som kan sages, spaltes eller hugges til plater og emner for bruk i utearealer, bygninger (utvendig/innvendig) og monumenter.

Det er tre hovedgrupper av naturstein:

- Blokkstein (eksempelvis larvikitt) tas ut i blokker som bearbeides videre til plater og emner i Norge eller utlandet.
- Skifer tas ut i blokker, men bearbeides normalt av utvinner til plater og emner til sluttbruker.
- Murestein er normalt spaltbar/knekkbar stein til eksempelvis tørrmuring.

Tabellen nedenfor viser gjennomsnittsprisen på ulike typer naturstein.

Type	Salgspris pr. tonn
Blokkstein	kr 1 559
Murestein	kr 313
Skifer	kr 3 236

Når det gjelder blokkstein, er både bergartens estetiske- (farge, struktur, unikhhet) og tekniske kvaliteter viktig. Bergarter med de riktige estetiske kvalitetene har høy salgspris, eksempelvis enkelte typer larvikitt og skifer.

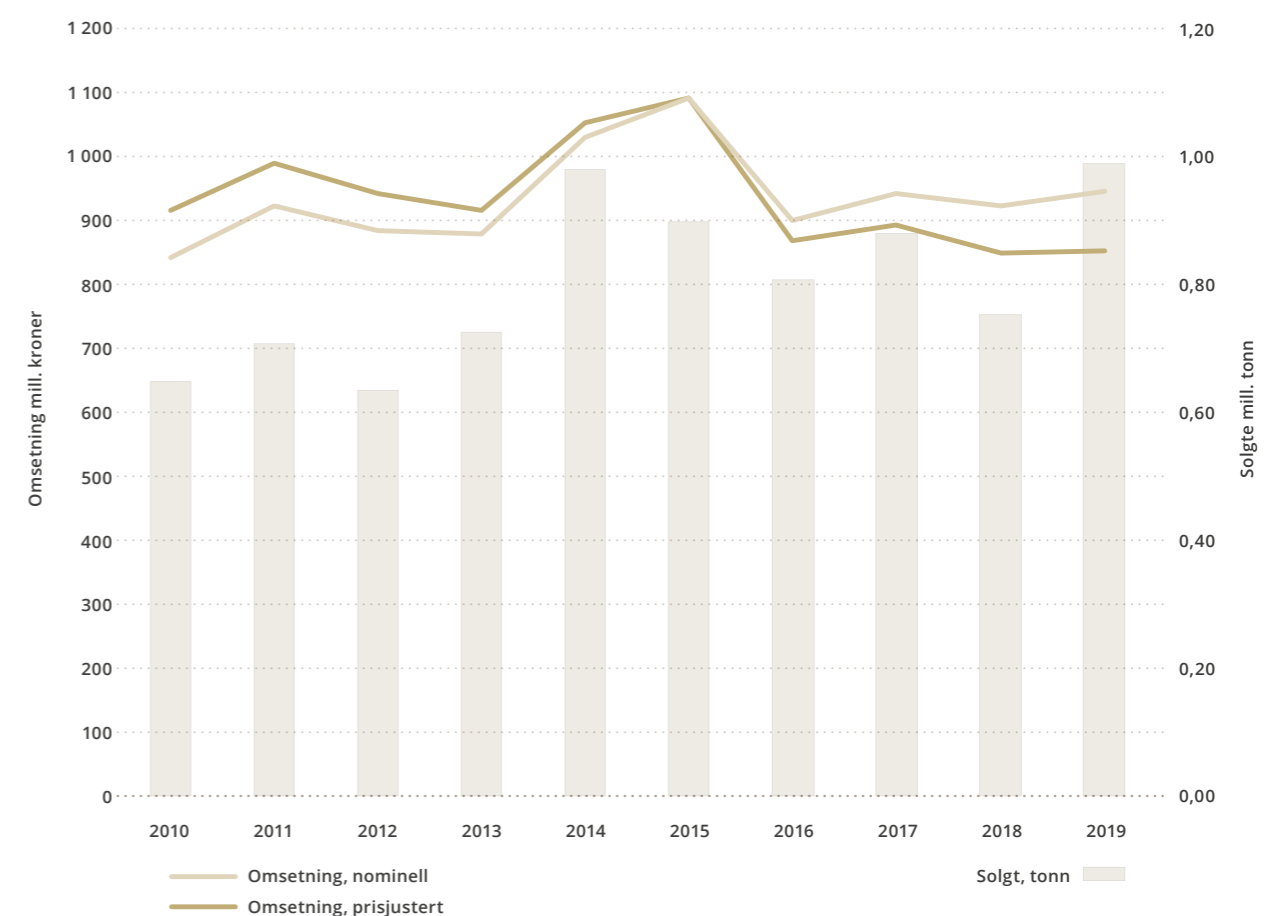
For murestein er pris og funksjon viktigere enn utseendet på selve steinen. Murestein er billigere å ta ut, har lavere salgspris, og produseres i stor grad for lokale og regionale markeder.

Skifer har egenskaper som gjør at større blokker forholdsvis enkelt lar seg spalte ned til egnede plate-tykkelser. Generelt øker verdien av skiferen dersom den bearbeides i stedet for å selges som bruddheller. Innrapporterte data for skifer inneholder ulik grad av bearbeiding.

Figur 8 viser omsetning og solgte tonn av naturstein siste 10 år.

Det ble omsatt naturstein for 946 millioner kroner i 2019. Det er en økning på 2,5 % fra 2018. 57 % av

Figur 8 Omsetning og tonn solgte masser av naturstein siste ti år

Det er i Vestfold og Telemark det omsettes mest naturstein.

dette er omsetning av blokkstein, mens skifer og murestein utgjør resten. Omsetningen til innenlandsmarkedet har gått opp med 8 % og omsetningen til eksport gått ned med 1,5 % fra 2018. Eksportandelen av naturstein utgjør 60 %. KPI-justert er omsetningen tilnærmet uendret fra 2018 til 2019.

Naturstein blir produsert i nesten alle landets fylker. Det er i Vestfold og Telemark det omsettes mest naturstein. 59 % av omsetningsverdien var eksport i 2018, meste-parten av dette ble eksportert fra Vestfold og Telemark.

Basert på innrapportert uttak og oppgitt andel ikke

salgbare masser, varierer utnyttelsesgraden for naturstein mye. Ut fra data for de største aktørene innen blokkstein, varierer utnyttelsesgraden mellom 5 og 60 % per uttakssted. Avhengig av teknisk kvalitet, kan restmasser brukes til en rekke formål. For eksempel ulike typer byggeråstoff.

SOLGTE TONN

Til tross for at omsetningen økte marginalt fra 2018 til 2019, var det en kraftig økning i solgte tonn. Dette skyldes at det er omsatt mer av rimeligere natursteintyper, ved at det ble solgt mer blokkstein og murestein, og mindre skifer.

Totalt er det solgt 990 551 tonn naturstein i 2019. Sammenlignet med 2018 er det en økning på 31 %. Solgte tonn til innenlandsmarkedet økte med 22 %, mens solgte tonn til eksport økte med 56 %.

Det er solgt 343 299 tonn blokkstein, som er en økning på 29 % fra 2018. Solgte tonn skifer er 71 293, en reduksjon på 15 % fra 2018. Det er omsatt 575 960 tonn murestein i 2019, som er en økning på 42 % sammenlignet med 2018.

OMSETNING

Omsetningsverdien for blokkstein var 535 millioner

i 2019, som tilsvarer en nedgang på 1 % fra 2018 til 2019. Eksportandelen på 95,4 % er i hovedsak salg av råblokker til andre land for videre bearbeiding. Omsetningen til innenlandsmarkedet har økt med 61 %, mens eksportverdien er redusert med knappe 3 %.

Det ble omsatt skifer for 231 millioner kroner i 2019, som er en økning på 13 % fra 2018. Eksportandelen var på 14 % i 2019 og 13 % i 2018.

Murestein ble omsatt kun til innenlandsmarkedet i 2018 og 2019, og med en omsetning på rundt 180 millioner kroner begge årene.

Energimineraler

HARDT FAKTUM

71 % av kullet fra Svalbard blir eksportert til metallurgisk og annen industri.

Det ble eksportert kull for 78,4 millioner kroner i 2019.

Energimineraler

Energimineraler er mineraler som avgir energi ved forbrenning. I Norge er dette ensbetydende med produksjon av kull på Svalbard.

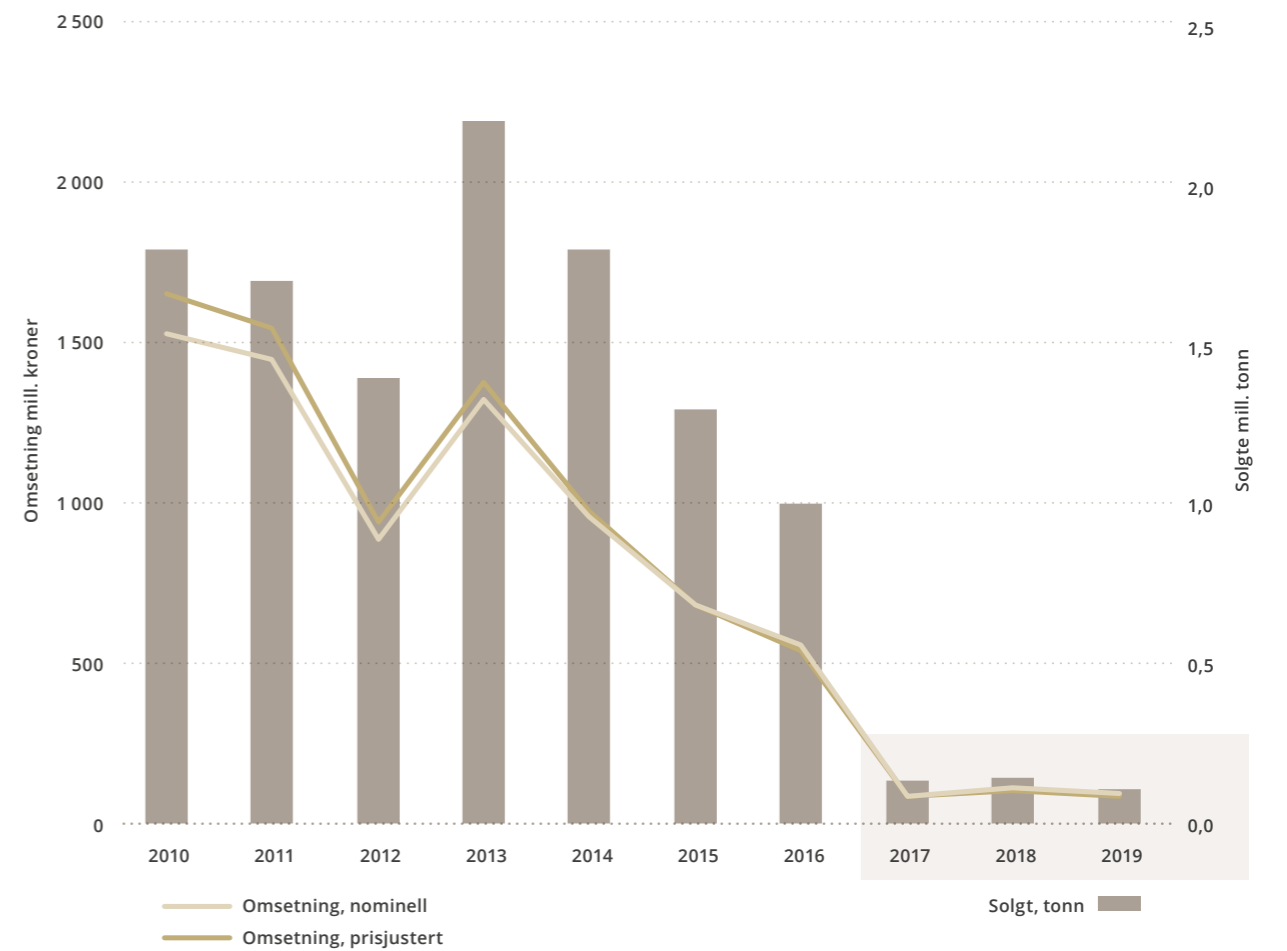
I 2019 har den norske produksjonen av kull foregått kun i Gruve 7 på Svalbard. Siden 2017 har det vært driftshvile ved gruvene i Svea. I 2018 ble det besluttet å avvikle gruvedriften i Svea-området, og Svea ble offisielt stengt i mars 2020. Sikring- og oppryddingsarbeidet pågår nå for fullt.

Det er solgt 107 900 tonn kull i 2019. Det er en nedgang på 24 % fra 2018. 71 % av kullet ble eksportert til metallurgisk og annen industri i 2019, og 29 % gikk til energiproduksjon i Longyearbyen.

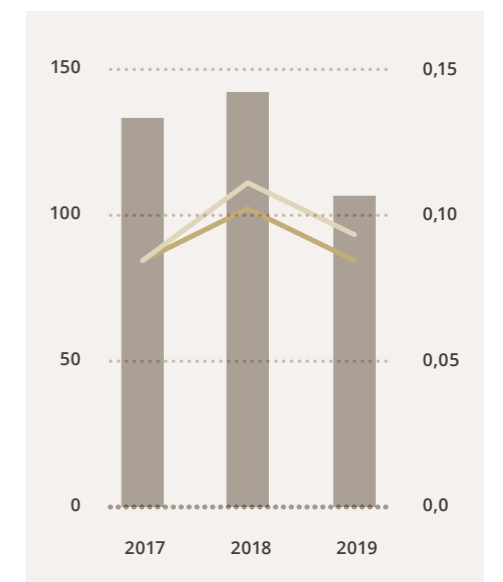
Total omsetning var 95,6 millioner kroner i 2019, hvorav 78,4 millioner var omsetning fra eksport.

Fra figur 9 ser vi tydelig den langsiktige utviklingen i produksjonen av kull. Det har lenge vært en nedgang i produksjon, og derav også omsetning. Samtidig ser vi at utviklingen varierer, som følge av den nå relativt lave produksjonen. Det ble i 2019 solgt 24 % færre tonn kull enn i 2018.

Figur 9 Omsetning og tonn solgte masser av energimineraler siste ti år

Til og med 2015 var omsetning av torv inkludert i mineralstatistikken, med en gjennomsnittlig omsetning på ca. 100 millioner kr per år.

Eksport

Eksportverdien av norske mineraler var knappe 5 milliarder kroner i 2019. Dette utgjør 43 % av den totale omsetningsverdien i mineralnæringen.

Eksportverdien av norske mineraler gikk opp fra 4,3 milliarder kroner i 2018 til knappe 5 milliarder i 2019, som er en økning på 12,1 % KPI-justert. Figur 10 viser eksportverdi og prosentvis fordeling for råstoffgruppene. Eksport av industrimineraler og metalliske malmer utgjør 52 % av eksportverdien i mineralnæringen, med en samlet omsetning på 2,6 milliarder kroner. Det er en økning på 18 % fra 2018.

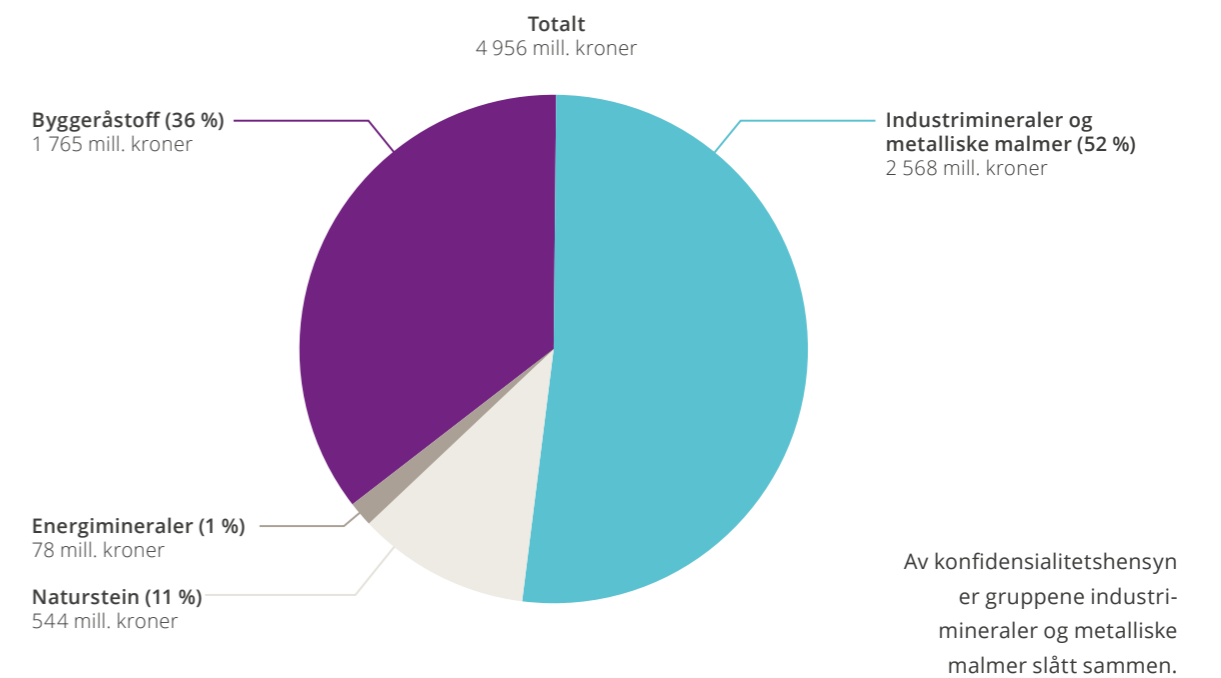
Det ble eksportert byggeråstoff til en verdi av knappe 1,8 milliarder kroner i 2019, som er 35 % av den totale eksportverdien. Dette er en økning på 17,5 % sammenlignet med 2018. Solgte tonn byggeråstoff til eksport utgjør 28,3 millioner tonn i 2019, i 2018 var eksporten på 24,8 millioner tonn. I all hovedsak er det knust fjell som går til eksport.

Omsetningsverdien fra eksport av naturstein var 544 millioner kroner i 2019, som er 11 % av eksportverdien. Det er en nedgang på 1,5 % fra 2017. For naturstein omsettes størst andel av tonnasje i innenlandsmarkedet, mens salgsverdien er høyest i eksportmarkedet. Det er i all hovedsak blokkstein og en liten andel skifer som eksporteres. Det ble eksportert 77 148 tonn energimineraler til en verdi av 78 millioner kroner i 2019.

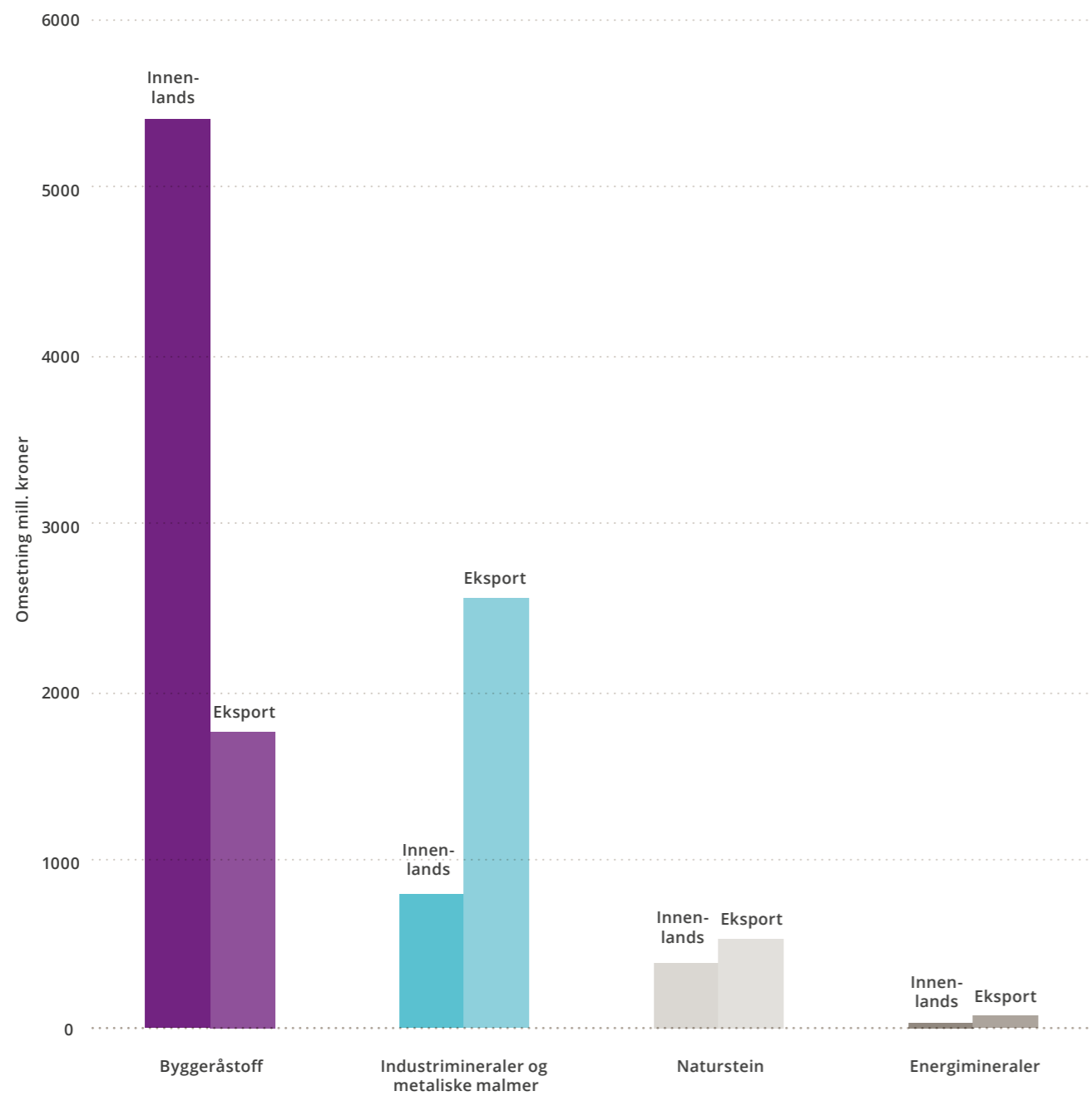
Figur 12 viser omsetning fra eksport fordelt fylkesvis. Det eksporteres mest mineraler fra Rogaland og Nordland, også etter fylkessammenslåingene. Disse to fylkene eksporterte til sammen mineraler for 2,4 milliarder kroner i 2019, som utgjør 58 % av all eksport av mineraler fra Norge.

Rogaland og Vestland er fylkene som eksporterer mest byggeråstoff, og Vestfold og Telemark har størst eksport av naturstein. Troms og Finnmark og Møre og Romsdal eksporterer mest industrimineraler.

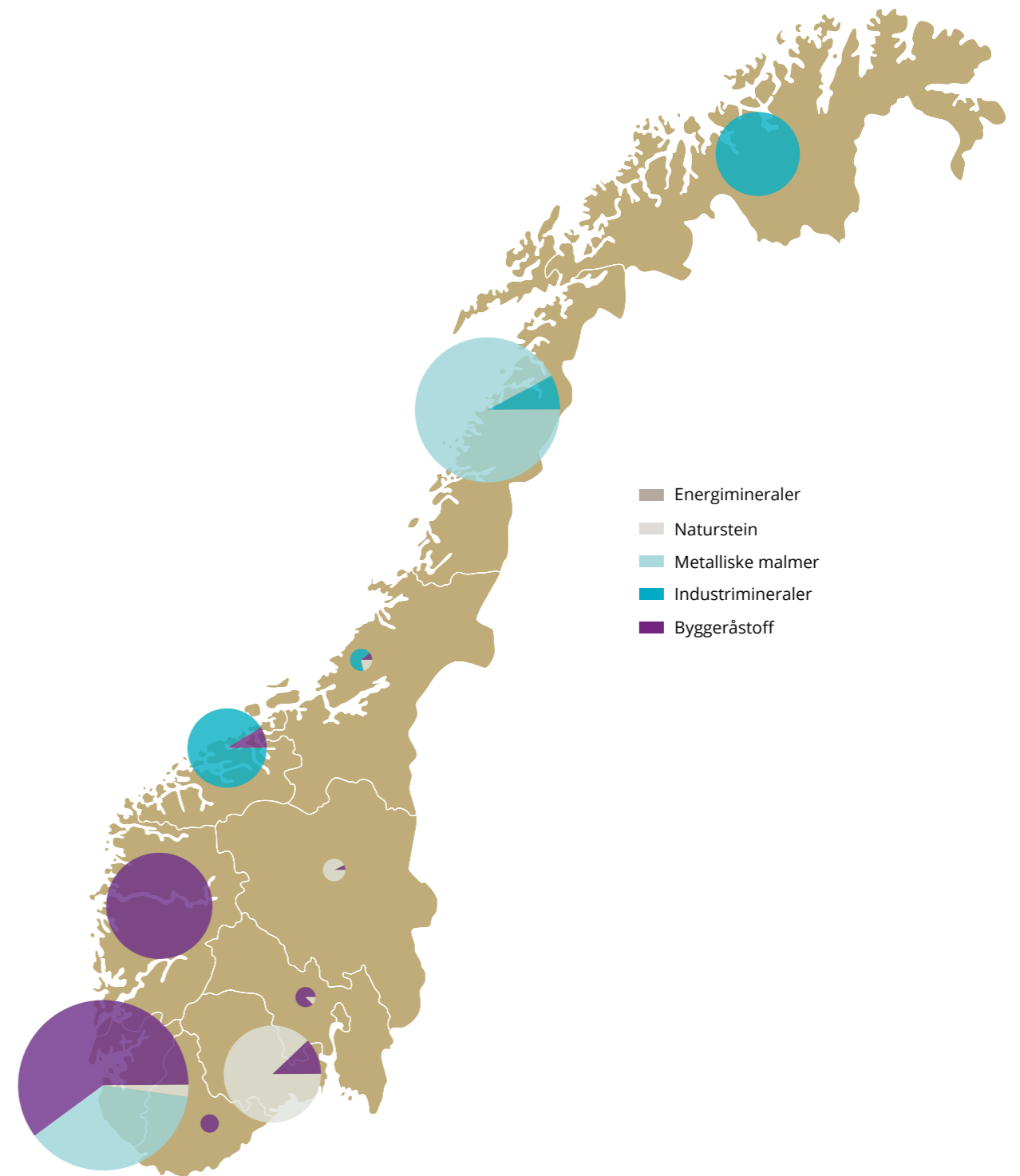
Figur 10 Eksportverdi for råstoffgruppene i 2019

Figur 11 Omsetning mineralnæringen per råstoffgruppe – innenlandsmarked og eksport

Figur 12 Omsetning eksport fordelt fylkesvis

Verdiskaping og sysselsetting

Kjente forekomster av mineraler og bergarter representerer betydelige verdier i Norge. Det er derfor viktig at forekomster som har et sannsynliggjort potensial for drift i fremtiden innenfor et 50-års perspektiv blir ivarettatt.

OMSETNING

Mineralnæringen er en typisk distriktsnæring, med virksomheter i de fleste av landets kommuner. Dette skyldes i stor grad at de fleste grus- og/eller pukkforekomster dekker et lokalt marked. Produksjon av

metaller, industrimineraler og til dels naturstein må skje der forekomsten er, og er i mindre grad avhengig av et lokalt marked, selv om avstand til markedet og transportkostnaden påvirker konkurranseevnen.

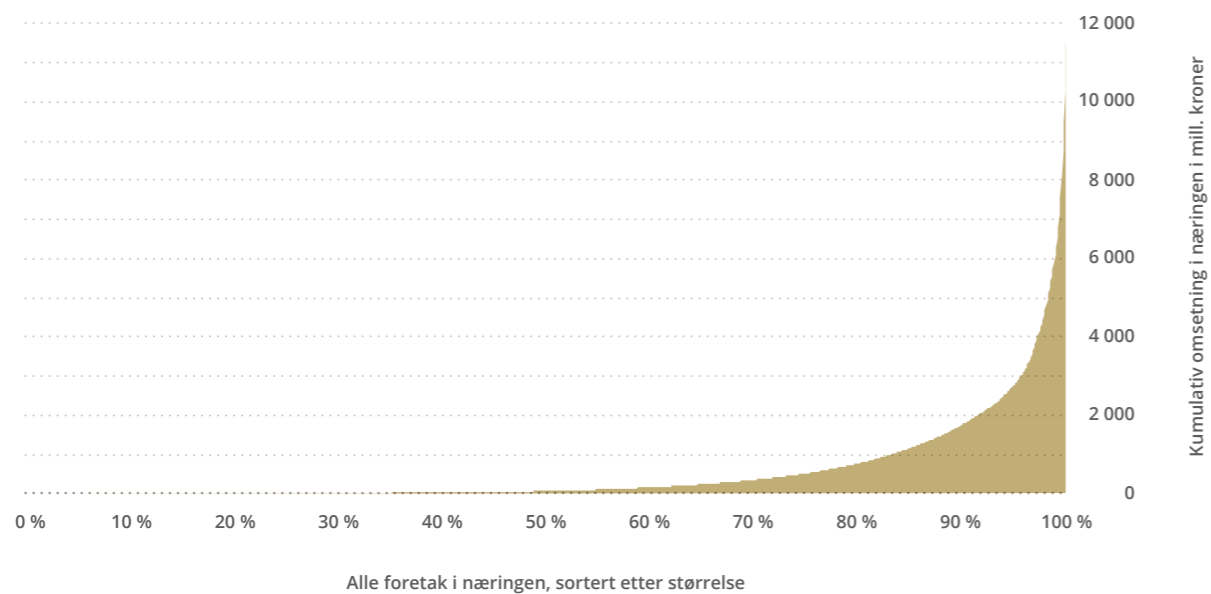
Figur 13 viser kumulativ omsetning i mineralnæringen, som helhet. Den totale omsetningen er på nærmere 11,6 milliarder kroner og de 200 største foretakene står for i overkant av 10,6 milliarder kroner av omsetningen. Grafens helning sier noe om forskjellene i næringens sammensetning. Jo brattere kurven er,

jo større omsetning har de største bedriftene. Vi kan tolke helningen på figuren i tre soner. Den første dekker 60 % av foretakene, hvor samlet omsetning kun er 1,3 % av total omsetning i næringen. Deretter vokser bidraget jevnt frem over markedssegmentet som dekker ca. 30 % av foretakene. I det øverste sjiktet finner vi 10 % av foretakene som har størst omsetning og står for 85 % av den totale omsetningen i næringen.

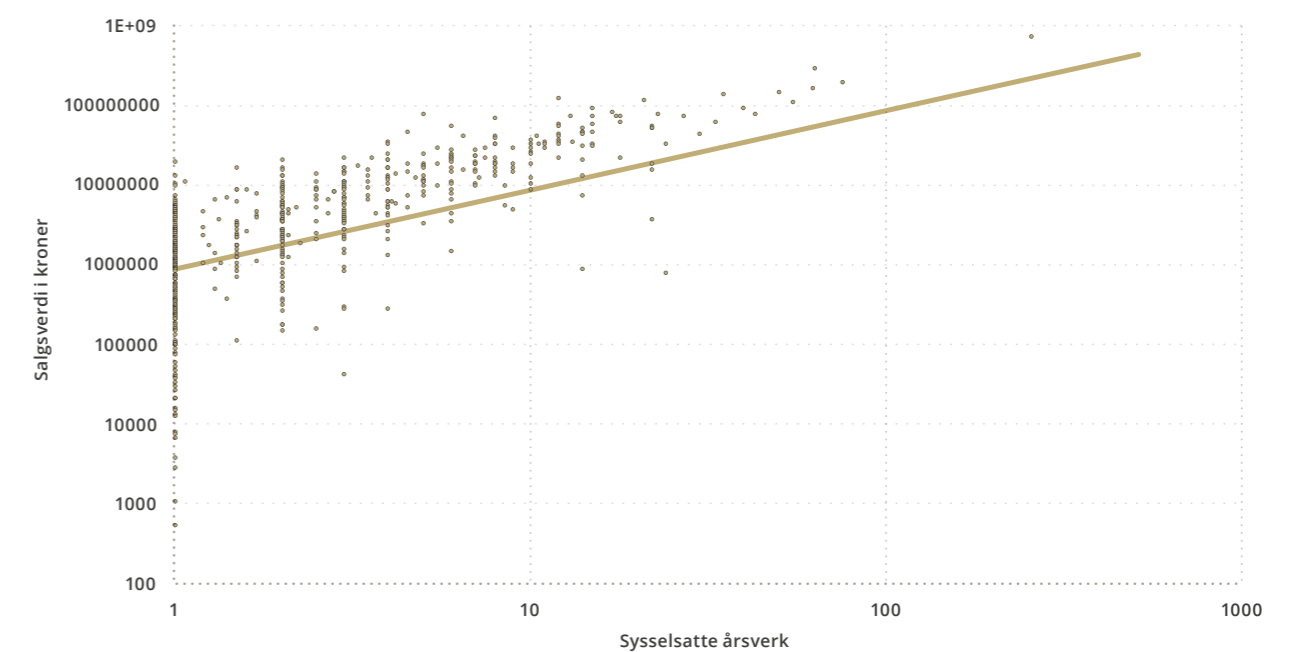
Figur 14 viser omsetning per uttak i forhold til antall årsverk for byggeråstoff. Uttak med færre enn ett

årsverk er utelatt fra analysen. Det er stor variasjon i lønnsomheten mellom ulike deler av bransjen og mellom enkeltbedrifter. Den heltrukne linjen viser en teoretisk «lønnsomhetsgrense», som er estimert til 1,2 millioner kroner pr årsverk. Uttak under denne linjen antas å drive i kombinasjon med annen næringsvirksomhet. Majoriteten av uttak under linjen har fire eller færre årsverk.

Figur 13 Omsetningsfordeling i mineralnæringen 2019

Figur 14 Salgsverdi etter årsverk for byggeråstoff

Begge aksene er på logaritmisk skala og hvert trinn representerer en ti-dobling av verdien.

Figur 15 viser utviklingen i antall årsverk de siste ti årene for de rapporteringspliktige uttakene. I 2019 var det rapportert 4558 årsverk. Dette er en økning på 21 årsverk fra 2018. Rogaland og Nordland har flest sysselsatte årsverk i mineralnæringen. Det var en markant reduksjon av antall ansatte i mineralnæringen fra 2014 til 2016. Sydvaranger Gruve gikk konkurs i 2015, og ca. 400 ansatte mistet jobben. I tillegg ble omsetning/ansatte som skyldes videreføring av industrimineraler tatt ut av statistikken fra og med 2016.

Mineralnæringens etterspørsel av varer og tjenester bidrar til sysselsetting i flere andre næringer. I figur 16 ser vi de indirekte og de induserte sysselsettingsvirkningene fordelt på næringer. Analysen er utført av Kunnskapsparken Bodø på oppdrag fra DMF, og er beregnet ved bruk av PANDA. Den totale sysselsettingen er 8 349 årsverk, hvorav 3791 er indirekte sysselsatte.

Dette betyr at hvert årsverk i bergindustrien genererer i underkant av 1 årsverk i annen sysselsetting

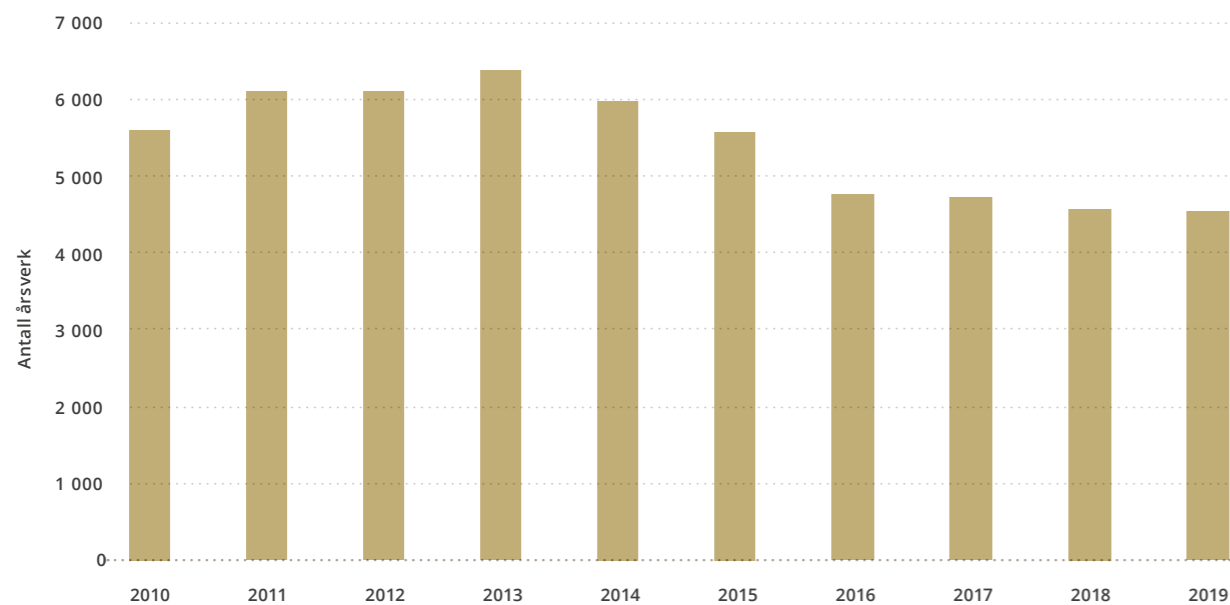
som følge av økt etterspørsel hos leverandører, underleverandører, service, transport med mer.

Varehandel er den næringen hvor det skapes flest indirekte/induserte ringvirkninger, med 777 årsverk. 60 % av disse er innenfor detaljhandelen, mens 30 % kan relateres til varekjøp i engros- og agenturhandel. Flere av årsverkene i detaljhandelen kommer som følge av de sysselsattes konsum. Samtidig som industrien er helt avhengig av tilgang til mineraler i sin produksjon har også mineralnæringen behov for varer

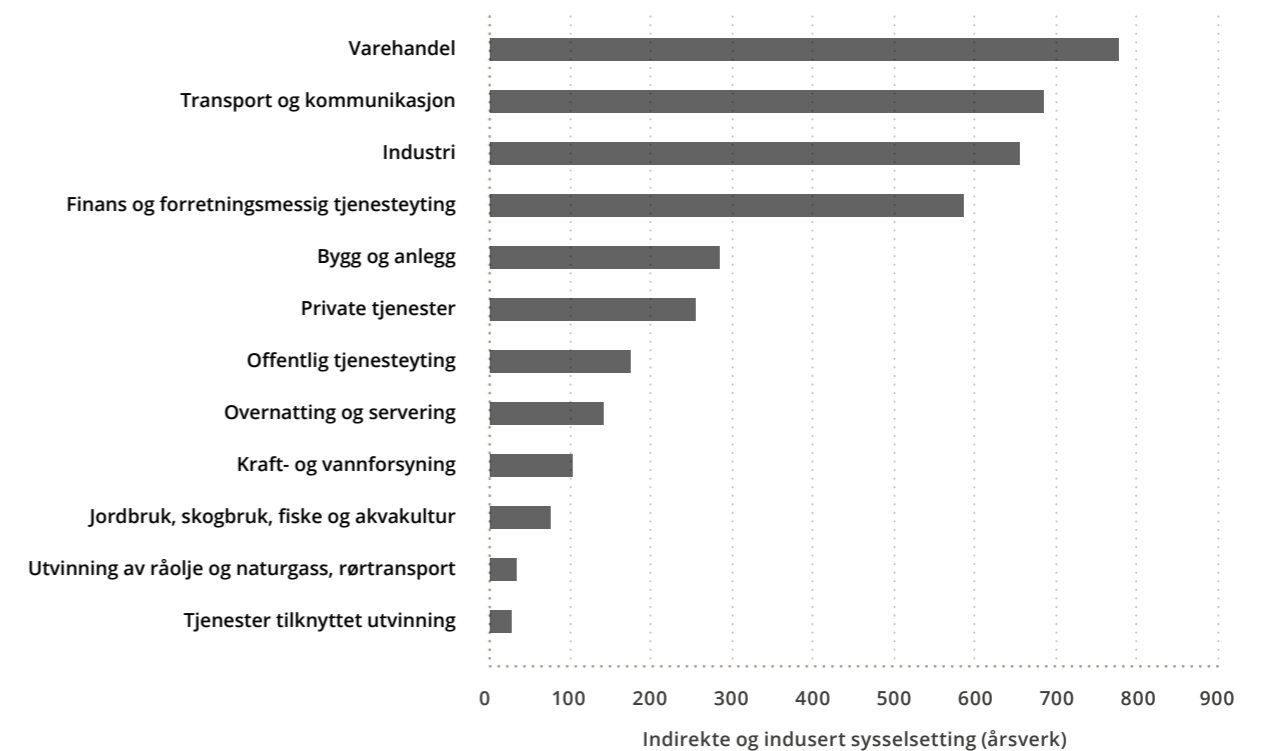
og tjenester fra industribedrifter på leverandørsiden. Analysen viser at mineralnæringen skapte 655 indirekte årsverk i industrien.

Analysen er basert på de foretakene som rapporterer til DMF. Næringen «Bergverk» i SSBs statistikker favner mye bredere, og en tilsvarende analyse basert på den totale bergverksnæringen ville gitt en del større ringvirkninger.

Figur 15 Årsverk siste ti år

Figur 16 Ringvirkninger av mineralnæringen i 2019

Leting og undersøkelser

Retten til å gjøre undersøkelser etter statens mineraler krever bergretter som tildeles og administreres av DMF.

Norge var belagt med 795 bergretter fordelt på 626 undersøkelsesretter og 169 utvinningsretter pr. 31.12.2019. DMF tildelte 217 nye undersøkelsesretter i 2019. Ingen utvinningsretter ble tildelt.

Virksomheter med pågående drift gjennomførte undersøkelsesarbeider for 51 millioner kroner i 2019. Det er på samme nivå som 2018.

Privatfinansierte undersøkelser fra områder uten pågående drift er ikke en del av den lov-pålagte rapporteringen til DMF, og rapporteres på frivillig basis fra rettighetshaverne. 78 % av de norske rettighetshaverne og 52 % av de utenlandske rettighetshaverne har likevel rapportert. De reelle tallene antas derfor å være noe høyere.

Omtrent en tredjedel av de som har svart har rapportert at de har hatt kostnader knyttet til undersøkelsesarbeider i 2019.

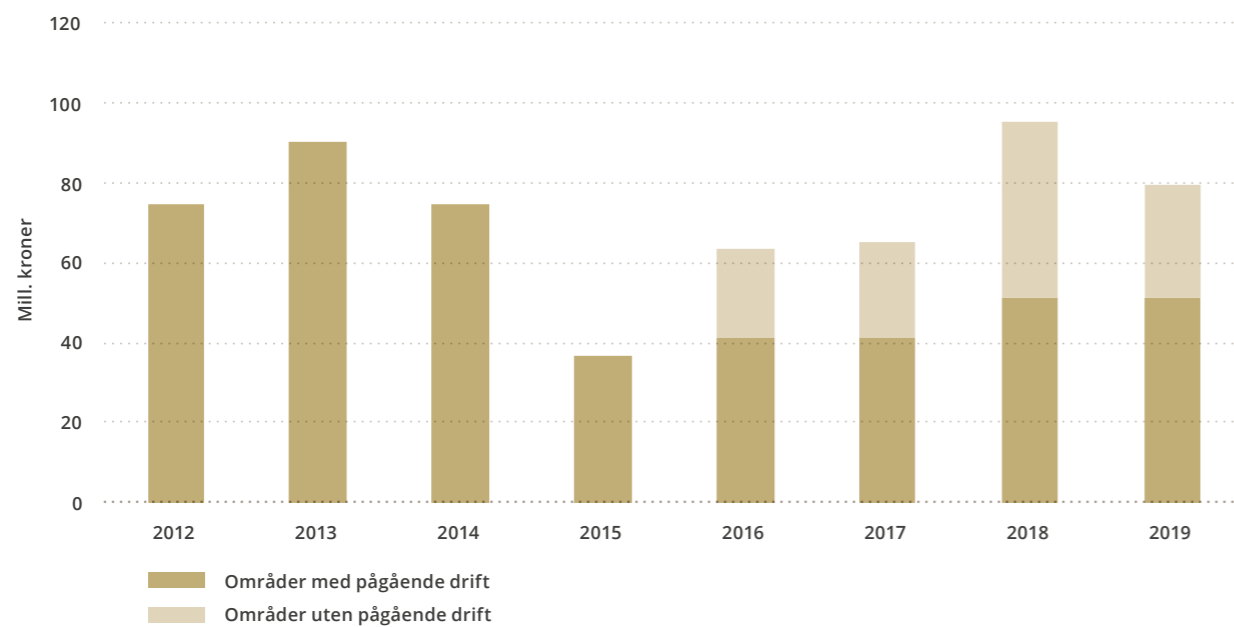
Privatfinansierte undersøkelser i områder uten pågående drift var 28 millioner kroner i 2019. Dette er en nedgang på 37 % sammenlignet med 2018. Norske rettighetshavere står for 25,5 millioner kroner av disse.

Kostnadene fordeler seg med 24 millioner kroner på undersøkelsesstadiet og 4 millioner kroner for prosjekter med utvinningsrett. Kostnadstallene på undersøkelsesstadiet er mer enn doblet sammenlignet med 2018, mens det på utvinningsstadiet er brukt ca. en tiendedel i 2019 sammenlignet med 2018.

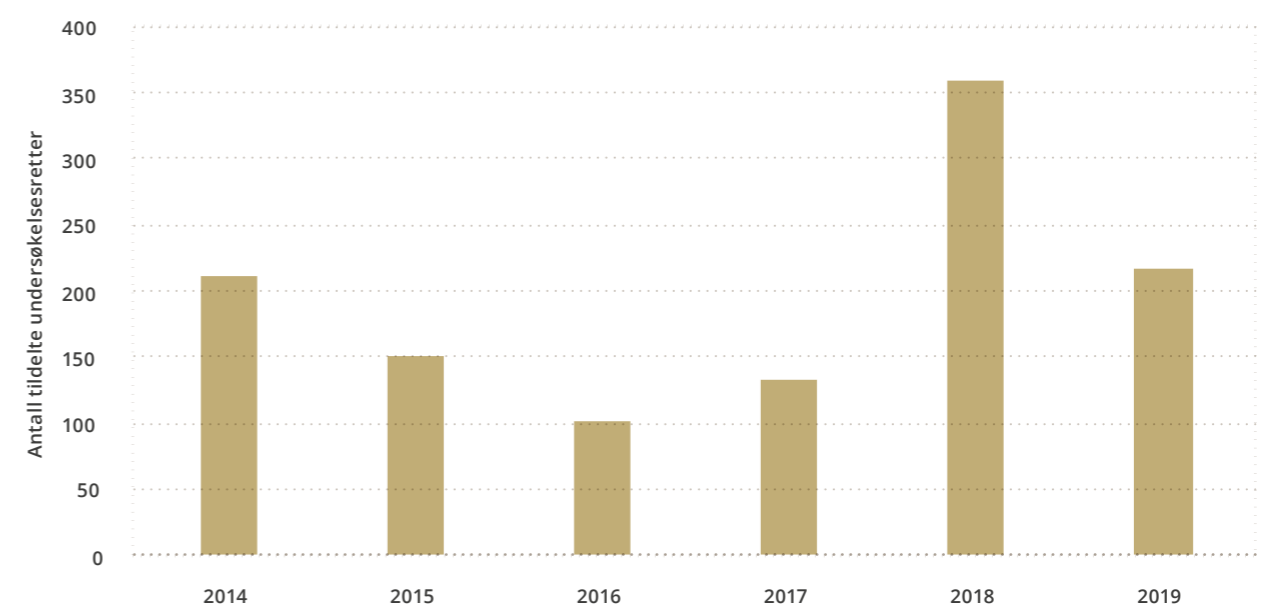
UNDERSØKELSER OG KARTLEGGING I OFFENTLIG REGI

Undersøkelsesaktivitet finansiert av det offentlige kommer i tillegg, og utføres i hovedsak av NGU. Kostnader knyttet til NGUs geologiske kartlegging på land var knapt 65 millioner kroner i 2019. Det omfatter alle aktiviteter fra generell geologisk og geofysisk kartlegging av Norges geologi til direkte ressurskartlegging. Av dette utgjør 34 millioner kroner kartlegging av mineralressurser og 31 millioner kroner annen generell kartlegging av berggrunn og løsmasser. I tillegg har fylker og kommuner bekostet i overkant av 3 millioner kroner til ressurskartlegging i 2019.

Figur 17 Undersøkelseskostnader i perioden 2013-2019

Figur 18 Antall tildelte undersøkelsesretter per år, 2014-2019

Grunneieravgift for byggeråstoff

Sand og grusforekomster, samt uttak av fast fjell som knuses til pukk er definert som grunneiers mineraler. Grunneieravgiften er et privatrettslig forhold som avtales mellom grunneiere og virksomhetene.

Avgiften beregnes vanligvis som en fast pris per tonn (tonnøre), eventuelt i kombinasjon med fast godtgjørelse.

Grunneieravgiften varierer med type uttak, kvaliteten på råstoffet som tas ut og geografiske forhold. Gjennomsnittlig grunneieravgift for byggeråstoff var 3,50 kroner per tonn solgt masse i 2019.

For uttak av fast fjell varierte grunneieravgiften mellom 2,50 og 5,80 kroner per solgte tonn, med et gjennomsnitt på 2,60 kroner. For sand og grus er variasjon i grunneieravgift mellom 8,70 og 10,30 kroner per solgte tonn. Gjennomsnittet var 8,80 kroner.

Fra og med 2016 rapporteres grunneieravgiften kun som en totalkostnad som hentes direkte ut fra virksomhetenes regnskap, der både faste og variable kostnader inngår.

Oversikt over grunneieravgift for byggeråstoff er vist i tabell 6.

Investeringer

Statistisk sentralbyrå (SSB) oppgir at utførte investeringer i bergverksnæringen i 2019 var 2 milliarder kroner. SSB definerer investeringer som alle anskaffelser av nye, varige driftsmidler som har en brukstid på 1 år eller mer. Statistikken skiller ikke på investeringer i nye og eksisterende uttak.

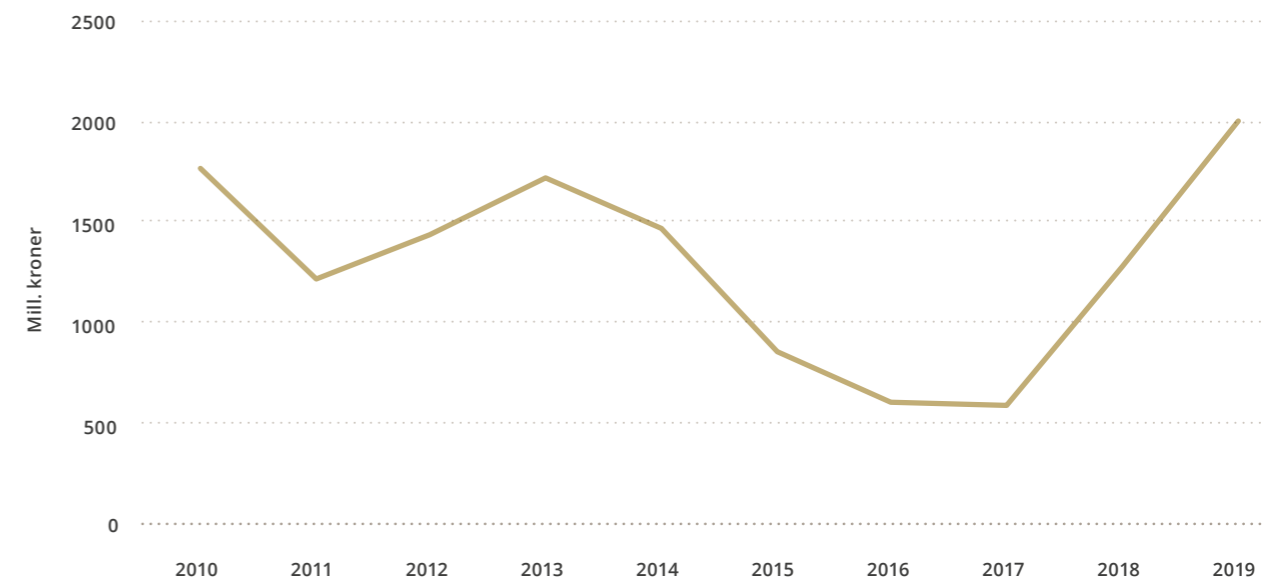
For andre året på rad er det en betydelig økning i investeringer innenfor bergverksnæringen. Investeringer i bergverksdrift har vært fallende siden 2013, men har hatt en jevn økning fra 2017 til 2019, fra 579 millioner i 2017 til 1999 millioner kroner i 2019.

Når det gjelder eksisterende uttak er investeringene dels for å øke produksjonskapasiteten, dels for å øke produktiviteten og tilfredsstillende miljøkrav.

Større prosjekter som gjelder uttak av mineraler er svært kapitalintensive, med store oppstartskostnader. Dette gjelder særlig for uttak av metallisk malm og industrimineraler. Ingen slike gruver er etablert i Norge i 2019, og den høye økningen i investeringer i 2019 er derfor uavhengig av oppstart av større gruveprosjekter.

Flere bedrifter startet opp i 2019 og gjennomførte investeringer i bygg, maskiner, produksjonsutstyr mm. De fleste nyetableringer er uttak av byggeråstoff.

Figur 19 Utførte investeringer 2010-2019

Kilde: SSB.no

Miljø og bærekraft

I Norge bruker hver av oss i gjennomsnitt 13 tonn mineralprodukter i året, og det grønne skiftet forventes å øke behovet for mineraler og sjeldne jordarter.

I EUs Råvareinitiativ (*Raw Materials Initiative* – RMI) er bedre ressursutnyttelse, bruk av restmaterialer og gjenvinning definert som en av tre hovedpilarer for en fortsatt bærekraftig utvikling. Rapportering til DMF viser at andelen ikke salgbare masser var på 13,2 % i 2019, som er en liten økning fra 2018 da andelen var 12,4 %.

I 2019 ble det tatt ut 16,3 millioner tonn byggeråstoff for betongproduksjon. Det totale uttaket brukt til asfalt/toppdekke var 16,7 millioner tonn.

25 uttak har rapportert at de har mottatt 109 000 tonn betong for resirkulering i 2019. Det er en økning på 6 % fra 2018. 53 uttak har rapportert å ha mottatt 570 000 tonn asfalt for resirkulering, som er en økning på 81 % sammenlignet med 2018.

Det er kun tall for resirkulering av betong og asfalt fra virksomheter som har uttak av mineraler og som er rapporteringspliktig til DMF som fremkommer her.

Det er et potensial for å finne alternative bruksområder for overskuddsmasser fra infrastrukturprosjekter eller lignende. Det pågår flere initiativer for å bedre ressursutnyttelsen gjennom langsiktig og helhetlig planlegging.

TRANSPORT PÅ BIL OG CO₂-UTSLIPP

Transport står for 30 % av Norges totale klimautslipp. I følge tall fra SSB ble det i 2019 sluppet ut 50,3 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i Norge.

I følge rapportering til DMF medførte transport av byggeråstoff på bil et utslipp på totalt 0,11 millioner tonn CO₂ i 2019. Dette er på samme nivå som foregående år.

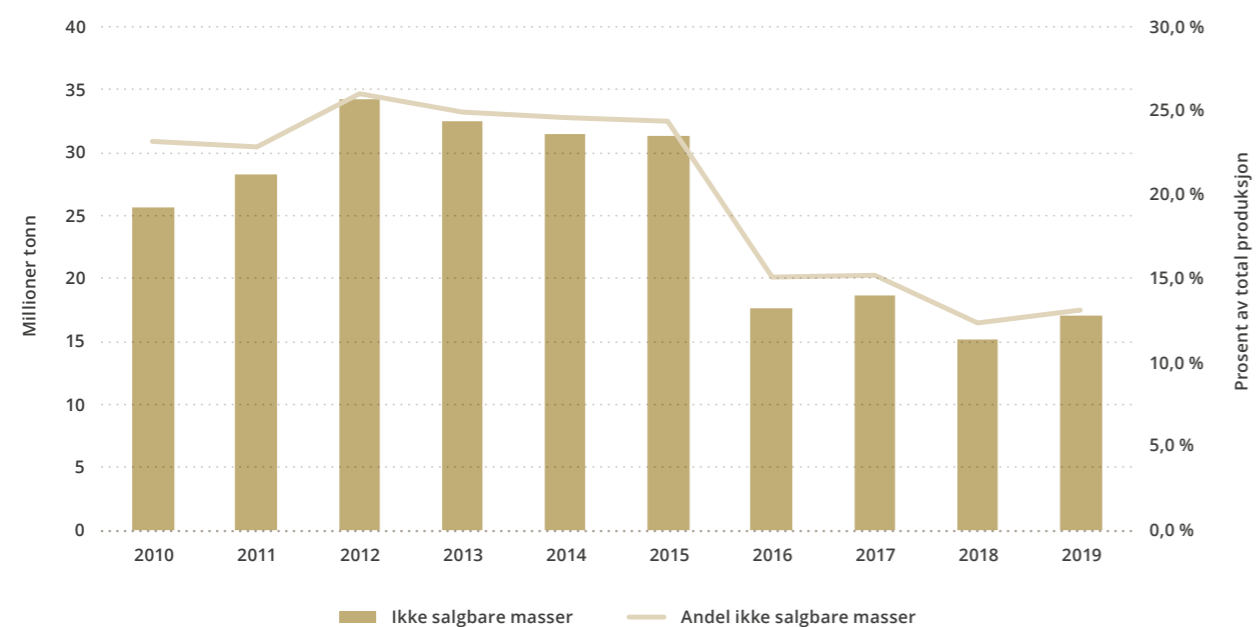
Gjennomsnittlig transportavstand for byggeråstoff fra uttakssted til mottaker var på 17,4 km per tonn i 2019. Det er en nedgang fra 18 km per tonn i 2018. En fullastet lastebil (25 tonn) slipper i gjennomsnitt ut

ca. 2,7 kg CO₂ per transporterte kilometer, forutsatt at bilen ikke har returlast. Variasjoner i bilpark er ikke tatt hensyn til i beregningen av utslipp per fylke.

Figur 21 viser en fylkesvis oversikt over gjennomsnittlig transportavstand for byggeråstoff og beregnet utslipp av CO₂.

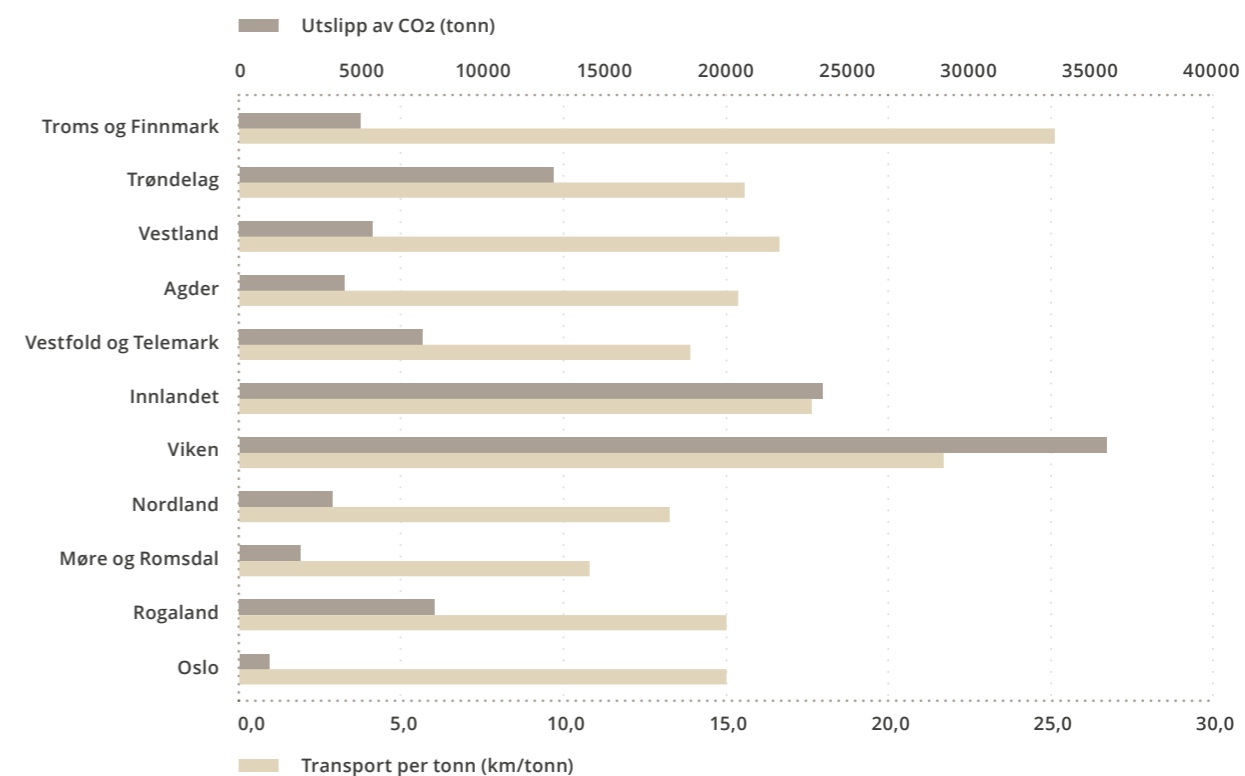
Som følge av høy produksjon av byggeråstoff og lang transportavstand i Viken og Innlandet, har disse fylkene høyt utslipp av CO₂. Transportavstanden i Trøndelag har gått noe ned sammenlignet med 2018, med lavere utslipp.

Figur 20 Ikke salgbare masser i perioden 2010-2019

Totalproduksjon er definert som solgte tonn + ikke salgbare masser.

Figur 21 Innenlands transportavstand for byggeråstoff med bil, km/tonn og CO₂-utslipp. Fylkesvis fordeling

MINERALNÆRINGENS UTGIFTER TIL MILJØVERNILTAK

SSB utfører årlige beregninger som viser mineralnæringens utgifter til miljøverniltak. Det statistiske materialet fra SSB i dette avsnittet er fra 2018.

I 2017 var den totale investeringen knyttet til miljøverniltak på 5,4 millioner, mens det i 2018 økte til 17,5 millioner. Økningen er på linje med øvrig industri i Norge. I følge SSB var det i næringene industri, bergverk og utvinning en samlet økt investering i miljøverniltak på 114 millioner kroner. Det er en økning på 9,4 % fra 2017.

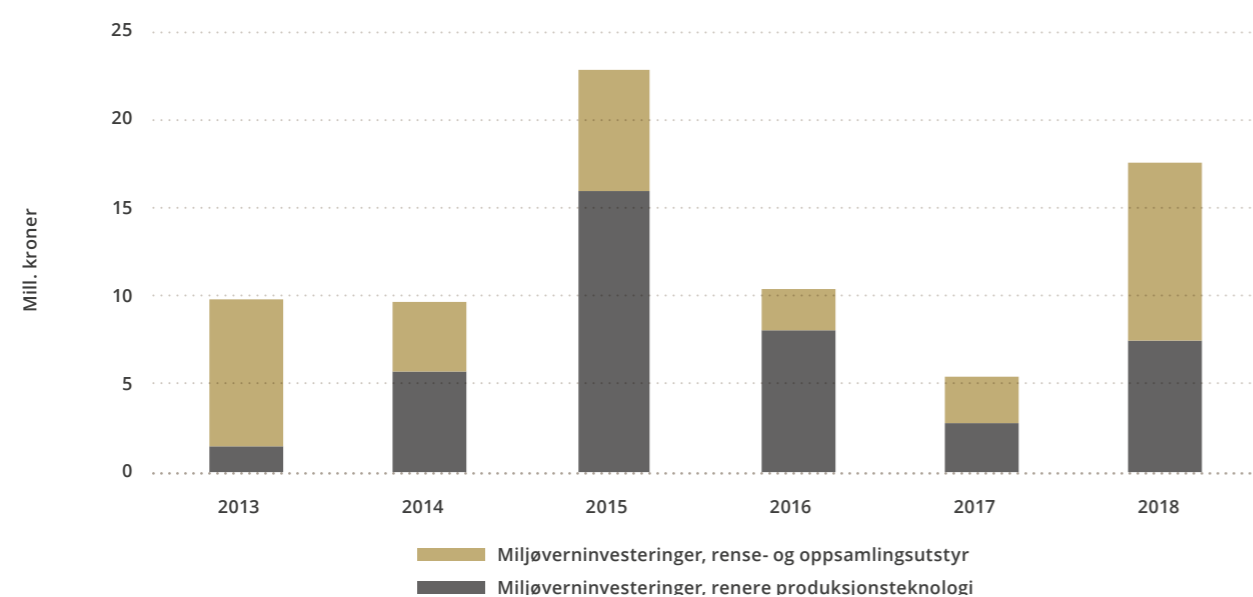
DRIFTSUTGIFTER

I følge tall fra SSB økte de totale driftsutgiftene på miljøtiltak innen bergverksnæringen til 55,9 millioner kroner i 2018 fra 30,6 millioner kroner i 2017. I likhet med annen industri utgjør håndtering av avfall og avløp de to største utgiftspostene. I 2018 brukte bergverksindustrien 21,8 millioner kroner på avfallshåndtering, noe som utgjør en økning på 8,3 millioner kroner fra året før. Driftskostnader for håndtering av utslipp til jord, grunnvann og overflatevann økte mest i 2018, fra 2,9 millioner kroner i 2017 til 12,5 millioner kroner i 2018. Driftskostnader knyttet til biologisk mangfold og landskap er den laveste utgiftsposten med 637 000 kroner i 2018. Fordeling av driftsutgifter til miljøvern er vist i figur 23.

TSM

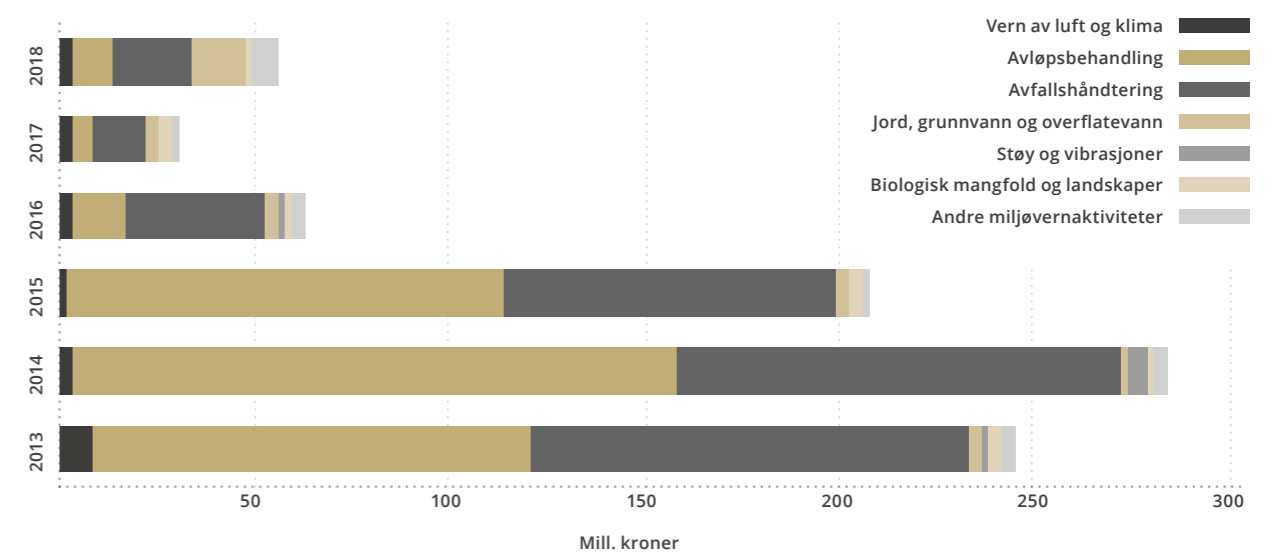
I mars 2020 signerte Norsk Bergindustri avtale om å ta i bruk TSM. TSM (*Towards Sustainable Mining*) er et rapporteringsprogram som ble etablert i Canada i 2004 av Mining Association of Canada (MAC) og er i bruk i flere land. Programmet har som hovedmål å gjøre virksomheter innen bergindustrien i stand til å dekke samfunnets behov for mineraler, metaller og energiprodukter på en best sosialt, økonomisk og miljømessig ansvarlig måte.

Figur 22 Investeringer til miljøvern i bergverksnæringen, 2013-2018

Kilde: SSB.no

Figur 23 Driftsutgifter til miljøvern i bergverksnæringen, 2013-2018

Kilde: SSB.no

Opprydding og sikring

DMFs virksomhet skal føre til at tidligere mineralvirksomhet er forsvarlig sikret og at tiltak for å redusere miljøkonsekvenser på hjemfalte gruveiendommer underlagt NFD er gjennomført. ⁽²⁾

DMFs investeringer i sikrings- og miljøtiltak ved nedlagte gruver var på totalt 17 millioner kroner i 2019. Investeringer i sikrings- og miljøtiltak i regi av DMF for perioden 2010-2019 er vist i figur 24.

Det ble i 2019 utført omfattende sikringsarbeid i hjemfalte gruverom i Sulitjelma og ved Nysetergruvene. Det ble også gjennomført sikringstiltak på grunnlag av bekymringsmeldinger andre steder.

VANNOVERVÅKNING OG TILTAK

På vegne av NFD gjennomfører DMF årlig vannovervåking i henhold til pålegg ved Folldal, Sulitjelma, Løkken og Nordgruvefeltet ved Rørros. Overvåkingsprogrammene er utarbeidet i samsvar med vannforskriften, og skal gi tilstrekkelig kunnskap om muligheten for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand i vannforekomster. Resultatene rapporteres til Miljødirektoratet og deretter videre til ESA.

NØYTRALISERINGSANLEGGET PÅ LØKKEN

De store investeringene i 2016 og 2017 var knyttet til etableringen og igangkjøringen av nøytraliseringsanlegget ved Løkken Verk i Meldal. Nøytraliseringsanlegget ble satt i drift februar 2018, og allerede nå ser vi at anlegget har god effekt. Resultater fra vann-

prøver viser en tydelig nøytralisering av pH-verdien og avtakende tungmetallkonsentrasjoner i 2019 sammenliknet med de historiske dataene. Målet om at kobberkonsentrasjonen ved målestasjonene i Orkla ikke skal overstige 10 µg/l er nådd i 2019. I henhold til klassifisering etter vannforskriften, er den kjemiske tilstand i Orkla god og pålegg om vannkvaliteten i Orkla oppnådd. Overvåkingen fortsetter for å dokumentere om tilstanden er stabil.

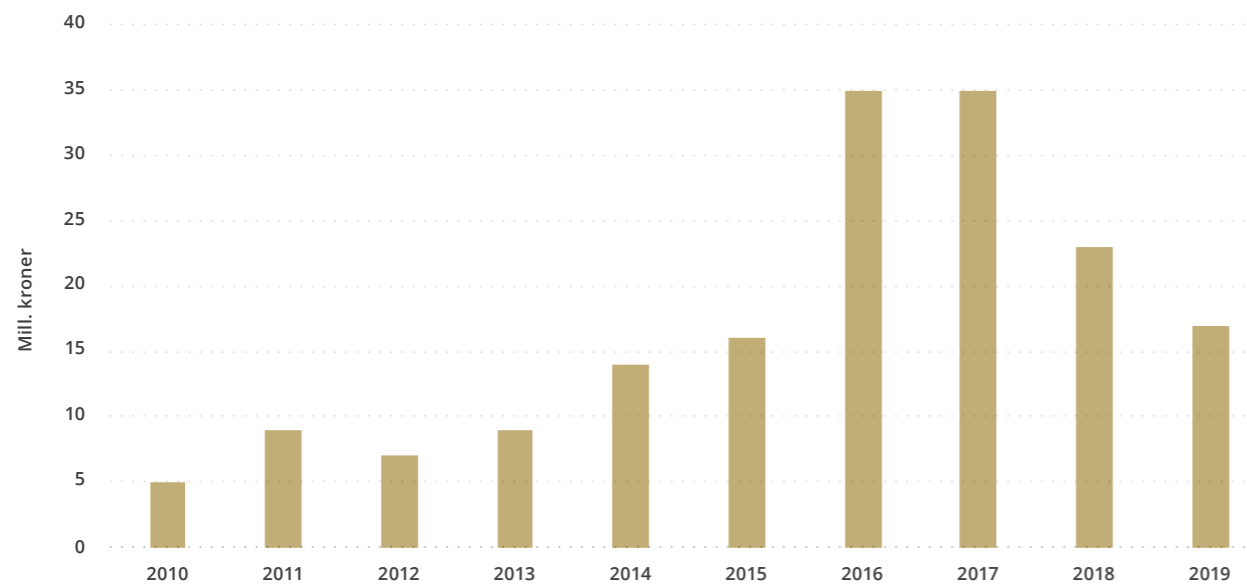
VIRKSOMHETENES OPPRYDDINGSPLIKT OG ØKONOMISK SIKKERHETSSTILLELSE

Mineralloven stiller krav til at undersøker, utvinner og driver av mineralforekomster skal sørge for sikring og opprydding av området, både mens arbeidene pågår og etter at de er avsluttet.

DMF kan pålegge tiltakshaver å stille økonomisk sikkerhet for gjennomføring av sikrings- og oppryddings tiltak. Størrelsen på den økonomiske sikkerheten skal være tilstrekkelig til å dekke tiltakshavers sikring- og oppryddingsplikt.

Det er per 31.12.2019 fattet vedtak om økonomisk sikkerhetsstillelse til sammen 645 millioner kroner, med et gjennomsnitt på 890 000 kroner per uttak. Sikkerheten bygges i de fleste tilfeller opp i takt med produksjonen i de enkelte uttak. Innrapportert saldo på fondsavsetning per 2019 er 148 millioner kroner.

Figur 24 Kostnadsutvikling for sikrings- og miljøtiltak utført av DMF, 2010-2019

Tabeller

Tabell 1 Samlet mineralstatistikk 2019

Råstoff	Antall uttak	Antall foretak	Solgt [1 000 tonn]			Salgsverdi [mill. kroner]		
			Innenlands	Eksport	Sum	Innenlands	Eksport	Sum
Byggeråstoff								
Knust fjell (alle fraksjoner)	582	438	56 365	28 047	84 412	4 406	1 748	6 154
Sand/grus	441	355	13 590	273	13 863	987	17	1 004
Total	958	684	69 955	28 320	98 275	5 393	1 765	7 158
Industriminerale og metalliske malmer								
Kalkstein	16	13	4 929	324	5 253	410	37	447
Kvarts/kvartsitt	5	3	959	192	1 152	154	41	195
Annet	14	11	490	4 426	4 916	229	2 490	2 719
Total	35	27	6 378	4 942	11 320	793	2 568	3 361
Naturstein								
Blokkstein	49	38	99	244	343	24	511	535
Murestein	85	78	516	60	576	179	1	180
Skiifer	23	21	65	7	71	198	32	231
Total	134	120	680	311	991	402	544	946
Energimineraler								
Totalt	1	1	31	77	108	17	78	96
Totalt alle råstoff	1 439	944	77 043	33 651	110 694	6 605	4 956	11 561

Tallene leses som følger:

Antall uttak/foretak som har rapportert salg på råstoff/råstoffgruppe. Noen uttak/foretak leverer flere råstoff innen én produktgruppe og telles da kun én gang på gruppenivå. Totalt antall uttak og foretak oppgitt under «Alle råstoff», er totalt antall som har levert driftsrapport per 16.07.2020, også de som ikke har rapportert salg på råstoff i rapporteringsåret.

Av konfidensialitetshensyn oppgis det ikke tall for produksjonen av metalliske malmer. Denne produksjonen er sortert under industriminerale, i kategorien «Annet».

Alle delsummer er avrundet til hele 1000 tonn og mill. kroner.

Tabell 2 Omsetning og årsverk fordelt på fylker

Omsetning i mill. kroner

Fylke	Antall uttak	Byggeråstoff	Andre råstoff	Innenlands	Eksport	Total omsetning	Årsverk
Oslo	2	80	-	80	-	80	17
Rogaland	95	1 503	836	691	1 648	2 339	949
Møre og Romsdal	91	269	401	313	357	670	278
Nordland	117	384	1 488	678	1 194	1 872	779
Viken	169	1 427	10	1 414	23	1 437	470
Innlandet	247	894	98	964	29	992	330
Vestfold og Telemark	113	462	584	508	537	1 046	377
Agder	85	231	8	220	19	239	117
Vestland	133	1 037	90	488	640	1 128	483
Trøndelag	254	605	233	810	28	838	373
Troms og Finnmark	132	265	559	422	402	824	333
Svalbard	1	-	96	17	78	96	52
Total	1 439	7 158	4 403	6 605	4 956	11 561	4 558

Tabell 3 Uttak fordelt på fylker

Uttak i tonn

Fylke	Antall uttak	Løsmasser [1 000 tonn]		Fast fjell [1 000 tonn]		Sum totalt uttak	Årsverk
		Uttak *	Ikke salgbart	Uttak *	Ikke salgbart		
Oslo	2	-	-	296	74	296	17
Rogaland	95	2 001	56	27 335	4 932	29 336	949
Møre og Romsdal	91	1 147	28	5 110	236	6 257	278
Nordland	117	834	22	18 853	6 452	19 686	779
Viken	169	4 315	123	12 694	920	17 009	470
Innlandet	247	2 638	27	11 608	182	14 246	330
Vestfold og Telemark	113	992	90	7 823	1 735	8 815	377
Agder	85	546	3	2 573	24	3 119	117
Vestland	133	878	182	14 538	778	15 416	483
Trøndelag	254	1 786	33	8 658	504	10 444	373
Troms og Finnmark	132	1 135	22	4 209	688	5 344	333
Svalbard	1	-	-	108	-	108	52
Total	1 439	16 273	586	113 804	16 526	130 078	4 558

* Totalt uttak = totalt uttak av masser (inkl. ikke salgbare masser)

Tabell 4 Uttak kategorisert etter omsetning

Omsetning [mill. kroner]	Antall uttak	Andel av alle uttak	Uttak [mill. tonn]	Uttak løsmasser [mill. tonn]	Uttak fast fjell [mill. tonn]	Omsetning innenlands [mill. kroner]	Omsetning eksport [mill. kroner]	Sum omsetning [mill. kroner]	Andel	Årsverk
Ingen	402	28%	2	0,2	1,4	0	0	0	0%	85
< 1	461	32%	5	2	3	159	2	161	1%	428
1-9	391	27%	23	8	15	1 555	78	1 634	14%	886
10-59	158	11%	44	6	38	3 296	637	3 933	34%	1 320
60-99	15	1%	12	-	12	843	475	1 318	11%	362
100 +	12	1%	45	0	45	753	3 763	4 516	39%	1 478
Total	1439	100%	130	16	114	6 605	4 956	11 561	100%	4 558

Tabell 5 Uttak kategorisert etter tonn, med mottak av resirkulerbare masser

Uttak i 1 000 tonn

Uttak	Antall uttak	Sum uttak	Uttak løsmasser	Mottatt resirkulerbare masser			Betong	Asfalt	Annet	Solgte tonn innenlands	Solgte tonn eksport	Sum solgte tonn
				Ikke salgbare løsmasser	Uttak fast fjell	Ikke salgbart fast fjell						
0	444	0	0	0,7	0	0,1	0	1,6	86	4 525	837	5 362
< 10	360	1 243	757	46	486	35	0	31	101	1 358	6	1 364
10-100	400	15 834	5 294	255	10 539	929	10	48	257	13 238	258	13 497
100 +	235	113 001	10 222	284	102 779	15 562	98	489	555	57 922	32 550	90 472
Total	1 439	130 078	16 273	586	113 804	16 526	109	570	998	77 043	33 651	110 694

Tabell 6 Byggeråstoff – beregnet tonnøre per solgte tonn

Råstoff	Klassifisering solgte tonn [1 000 tonn]	Antall uttak rapportert grunneieravgift	Solgte tonn [1 000 tonn]	Omsetning [mill. kroner]	Grunneieravgift [mill. kroner]	Tonnøre [kr/solgte tonn]
Knust fjell	< 10	38	176	13	1	5,8
	10-100	129	5 382	448	22	4,0
	> 100	100	55 278	3 930	138	2,5
	Totalt			60 836	4 391	160
Sand/grus	< 10	83	349	26	4	10,3
	10-100	88	3 213	223	29	9,0
	> 100	32	6 523	518	56	8,7
	Totalt			10 085	7667	89
Samlet		470	70 921	5 158	249	3,5

Underlag: Uttak som har en beregnet «tonnøre» i intervallet 0,5 til 30 kr, og som ikke har kombinasjonsdrift (fast fjell og løsmasser), er med i beregningene.

Tabell 7 Omsetning og solgt tonn per produktgruppe 2010-2019

Ikke KPI-justert

Råstoffgruppe		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Byggeråstoff	Omsetning [mill. kroner]	4 090	4 780	5 140	5 400	5 690	5 970	6 012	6 436	6 757	7 158
	Solgt tonn [mill. tonn]	68,0	79,0	81,8	80,7	79,7	81,8	85,0	90,5	93,8	98,3
Industrimineral	Omsetning [mill. kroner]	2 600	2 930	2 800	2 430	2 670	2 510	1 571	1 805	1 609	1 510
	Solgt tonn [mill. tonn]	10,8	10,4	9,6	9,8	9,4	9,2	10,1	10,1	10,3	9,2
Metallisk malm	Omsetning [mill. kroner]	1 820	2 460	2 980	2 740	2 610	2 240	1 174	1 495	1 426	1 851
	Solgt tonn [mill. tonn]	4,0	3,4	4,3	4,2	4,7	4,2	2,3	2,2	2,2	2,2
Naturstein	Omsetning [mill. kroner]	840	920	890	880	1 030	1 090	901	943	924	946
	Solgt tonn [mill. tonn]	0,6	0,7	0,6	0,7	1,0	0,9	0,8	0,9	0,8	1,0
Energimineraler	Omsetning [mill. kroner]	1 540	1 460	890	1 330	960	680	559	91	118	96
	Solgt tonn [mill. tonn]	1,8	1,7	1,4	2,2	1,8	1,3	1,0	0,1	0,1	0,1
Alle råstoff	Omsetning [mill. kroner]	10 890	12 550	12 700	12 780	12 960	12 490	10 217	10 770	10 834	11 561
	Solgt tonn [mill. tonn]	85,2	95,2	97,7	97,6	96,6	97,4	99,2	103,9	107,2	110,7

Tabell 8 Bruksområder byggeråstoff – knust fjell og grus/sand (innenlands og eksport)

Alle masser i 1000 tonn

Fylke	Brukt til vei	Brukt til dekke	Brukt til betong	Brukt til annet	Sum alle bruksområder	Andel brukt til vei	Andel brukt til dekke	Andel brukt til betong	Andel brukt til andre formål
Oslo	198	95	40	459	792	25 %	12 %	5 %	58 %
Rogaland	9 863	5 221	6 190	2 459	23 732	42 %	22 %	26 %	10 %
Møre og Romsdal	1 538	308	548	1 311	3 705	42 %	8 %	15 %	35 %
Nordland	2 754	733	267	1 398	5 152	53 %	14 %	5 %	27 %
Viken	6 658	1 433	3 535	4 883	16 509	40 %	9 %	21 %	30 %
Innlandet	8 118	899	716	3 144	12 877	63 %	7 %	6 %	24 %
Vestfold og Telemark	1 953	933	775	2 266	5 927	33 %	16 %	13 %	38 %
Agder	1 110	266	443	1 094	2 912	38 %	9 %	15 %	38 %
Vestland	3 603	5 532	2 243	3 567	14 944	24 %	37 %	15 %	24 %
Trøndelag	3 145	929	1 102	3 223	8 399	37 %	11 %	13 %	38 %
Troms og Finnmark	1 289	307	467	1 264	3 326	39 %	9 %	14 %	38 %
Total	40 229	16 656	16 323	25 068	98 275	41 %	17 %	17 %	26 %

Tabell 9 Transport innenlands fordelt på fylke

Fylke	Masse på bil [1000 tonn]	Masse på båt [1000 tonn]	Masse på tog [1000 tonn]	Sum transport- arbeid på bil [1000 tonn-km]	Sum transport- arbeid på båt [1000 tonn-km]	Sum transport- arbeid på tog [1000 tonn-km]	Gjennomsnittlig transportlengde bil [km/tonn]
Knust fjell							
Oslo	792	0	0	11 882	0	0	15,0
Rogaland	4 451	1 213	0	65 871	106 597	0	14,8
Møre og Romsdal	1 999	385	0	20 100	28 947	0	10,1
Nordland	2 078	2 286	85	30 547	238 813	12 750	14,7
Viken	12 464	1	54	237 740	76	2 035	19,1
Innlandet	10 928	0	55	193 103	0	4 543	17,7
Vestfold og Telemark	4 422	52	0	56 945	5 207	0	12,9
Agder	2 100	0	0	30 957	0	0	14,7
Vestland	2 341	1 525	0	40 351	135 101	0	17,2
Trøndelag	6 377	442	7	96 660	125 639	1 386	15,2
Troms og Finnmark	1 083	1 146	0	32 310	103 682	0	29,8
Sum knust fjell	49 035	7 051	201	816 464	744 063	20 714	16,7
	87,1 %	12,5 %	0,4 %	16,7 km/tonn	106 km/tonn	103 km/tonn	
Sand/grus							
Rogaland	589	1 160	0	9 687	186 219	0	16,4
Møre og Romsdal	190	683	0	3 460	43 996	0	18,2
Nordland	646	56	0	5 488	3 048	0	8,5
Viken	2 959	739	0	96 360	0	0	32,6
Innlandet	1 829	0	0	31 557	0	0	17,3
Vestfold og Telemark	678	0	0	13 830	0	0	20,4
Agder	545	0	0	9 615	0	0	17,6
Vestland	755	148	0	11 089	4 592	0	14,7
Trøndelag	1 427	101	0	24 603	40 380	0	17,2
Troms og Finnmark	796	290	0	14 726	46 045	0	18,5
Sum sand/grus	10 413	3 176	0	220 415	324 281	0	21,2
	76,6 %	23,4 %	0,0 %	21,2 km/tonn	102,1 km/tonn	NA	
Byggeråstoff totalt	59 449	10 227	201	1 036 879	1 068 343	20 714	17,4
	85,1 %	14,6 %	0,3 %	17,4 km/tonn	105 km/tonn	103 km/tonn	

Referanser

- 1) Harde fakta – mineralstatistikk for 2017
- 2) DMF – Tildelingsbrev 2020

UTGIVER

Harde fakta er utarbeidet av Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF), og er basert på virksomhetenes årlige driftsrapportering.

GRAFISK UTFORMING

Headspin

FOTO

s. 03 PK Foto, Mats Kalland

s. 18, 22 Tom Heldal, NGU

s. 30 Halfdan Carstens

Øvrige bilder fra [stock.adobe.com](https://www.stock.adobe.com)

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

HOVEDKONTOR + 47 73 90 46 00 | post@dirmin.no | www.dirmin.no